Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT | פרייז 15 גראשען | היינט 10 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 14 | Łódź, Poniedziałek, 16 stycznia 1933 r. | עלפטער יאהרגאנג | לאדז, מאנטאג, י"ח טבת תרצ"ג | № 14

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71

גענעראל שלייכער רעדט

וועגען אדייטשער ארמעי, איז וועלכער ס'זאל לעבען דער גייסט פון דער קריגס-צייט

בערלין, 15. (ספ. טעל.) היינט איז פארגעקומען דער 63-טער יאהרעסטאג זינט עס איז ענטשטאנען דער ערשטער פעלד-באנד פון געוועז. פראנט-זעלנער.

די פייערונג איז פערוואנדעלט געווארען אין א גרויסער פאליטישער מאניפעסטאציע.

אין דער פייערונג האבען, צווישען אנדערע, אנטיילגענומען: הינדענבורג — אין א מונדיר פון קייזער-ליכען פעלד-מארשאל, פעלדמארשאל מאקענזען און צוויי פארשטייער פון די האהענצאלערנס.

דער קראנפרינץ איז געקומען אין אוניפארם פון א גענעראל פון הוזארען.

דאס פובליקום האט זיי געמאכט גרויסע אוואציעס.

צו די פערזאמעלטע האט גערעדט דער ווער. שלייכער, וועלכער האט צ.א. אונטערשטראכען אז דייטשלאנד מוז ווידער שאפען אן ארמעי און זעל כער עס זאל לעבען דער גייסט פון דער דייטשער ארמעי פון דער קריגס-צייט.

דער ד"ר נחום גאלדמאן איז ווארשא

ווארשא, 15. (טעלעפאניש).

ד"ר נחום גאלדמאן איז דא אהערגעקומען, קיין ווארשא, אין צוזאמענהאנג מיט'ן אלוועלטליכען יודישען קאנגרעס, וואס דארף פארקומען אין יאהר 1934.

ווידער א שרפה אויף א פראנצויזישער שיף

פאריז, 15 (ספ. טעל.)

אין פארט לאריענט איז אויסגעבראכען א שרפה אויף דער מאטאר-שיף „פרעזידענט בריאן", וואס איז דארט געשטאנען אויף דער אנקער.

„פרעזידענט בריאן" איז די נייעסטע און גרעסטע פישער-שיף אין לאריענט.

ערשט נישט לאנג צוריק איז די דאזיגע שיף אויסגעבויט געווארען.

דער מאטעריעלער היזק איז א זעהר גרויסער.

פון די מענשען האט קיינער נישט געליטען.

א בילד פון דער באהן-קאטאסטראפע אויפ'ן בוקארעשטער וואקזאל

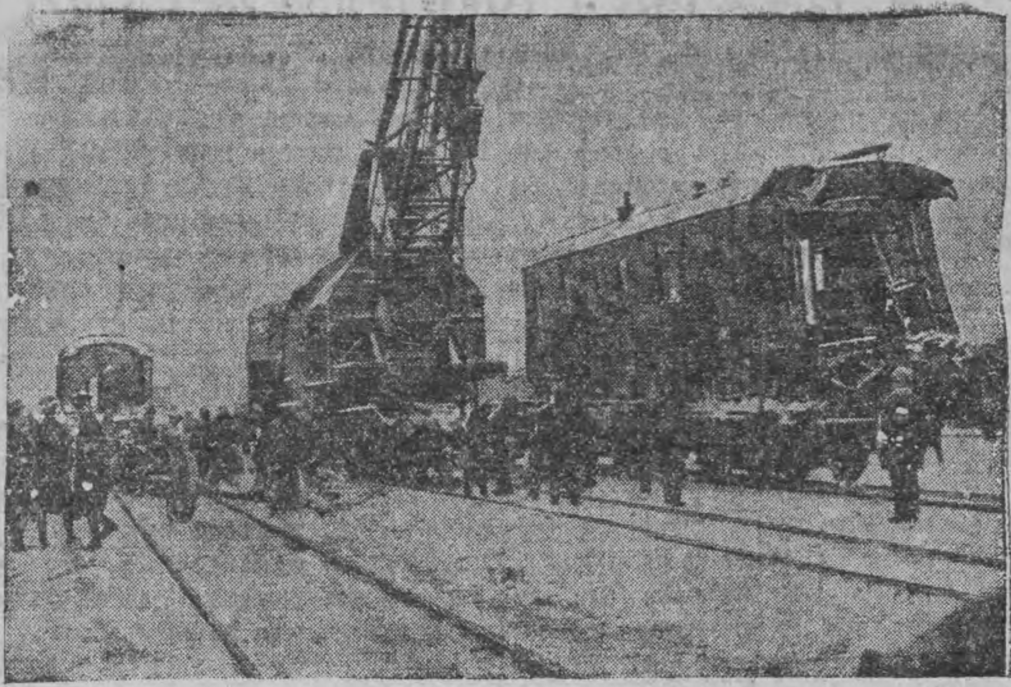

געוו. מיניסטער זאלעסקי, — פרעזעס פון דער האנדעלס-באנק

ווארשא, 15 (טעלעפאניש)

דער ראט פון דער האנדעלס-באנק האט שבת אויסגעקליבען אלס פרעזעס פון דער באנק דעם געוו. אויסערן-מיניסטער, דעם סענאטאר אויגוסט זאלעסקי.

דער ה' זאלעסקי וועט איבערנעהמען זיין נייעם אמט מאנטאג, דעם 16 ד. ח.

102 טויזענד פונט פאר'ן שול-וועזען

בעשטעטיגט אויפ'ן יאר 1933 אין א"י

ירושלים, 15. (יט"א טעלעגראפיש).

דער ועד-הלאומי האט בעשטעטיגט דעם בודזשעט אויפ'ן שול-וועזען פאר'ן יאהר 1933 אויף 102 טויזענד פונט, דערונטער 20 טויזענד פונט פון דער רעגירונג.

יודישער פראפ. קאהן טרעט היינט צו צו די לעקציעס

בערלין, 15. (יט"א טעלעגראפיש).

דער סענאט פון דער ברעסלויער אוניווערזיטעט האט אנגענומען א בעשלוס לטובת דעם פראפעסאר קאהן.

מארגען וועט שוין דער יודישער פראפעסאר קאהן האלטען זיין לעקציע.

א באהן-קאטאסטראפע

בערלין, 15. (ספ. טעל.)

אויף דער באהן-ליניע סטענדאל-בערלין איז א צוג ארויף אויף א פוהר.

אין רעזולטאט זענען דא 3 דערהרגעטע און 2 שווער-פערוואונדעטע.

נייע רעגירונג איז רומעניען

בוקארעשט, 15. (ספ. טעל.)

ווידא-וואיעוואד האט געבילדעט א נייעם קאבינעט, וואס אונטערשיידט זיך פון דעם פריהערדיגען בלויז דערמיט, וואס אנשטאט דעם פריהערדיגען אינערן-מיניסטער מיכאלאקע איז בעשטימט געווארען מיראנעסקו.

פארשטעהער פון מינדערהייטען איז רומעניען — א רומענער

צוזאמענגעשטעלט די נייע רומענישע רעגירונג

בוקארעשט, 15. (יט"א טעלעגראפיש).

דער נייער פרעמיער האט שוין צוזאמענגעשטעלט די נייע רעגירונג, ס'איז בעשטימט געווארען דער סעקרעטאריאט פון מינדערהייטס-ענינים. דער נייער סעקרעטאר איז נישט קיין פארשטעהער פון די מינדערהייטען, נאר א רומענער.

אויגען-קליניק

מיט שטענדיגע בעטען פון

Dr. B. Donchin

פעטריקאווער 90, טעל. 221-72

נעהמט אן שטענדיגע אויגען-קראנקע (צוועק אפעראציע א.ז.וו.), ווי אויך אמבולאטאריש פון 9–4 און פון 4 ביז 7.30 אווענד.

1091

פאר גאלד, בריליאנטען, בישוטעריע און לאמבארד-קוויטעס צאהלט די העכסטע פרייזען

איזידאר פיאלקא, פעטריקאווער 7

רעשטען

לאדז, נאוואמיעסקא 5

פראנט, 2-טער שטאק

פערשידענע קאמגארנס ביליגער, טאמאשאווער און לאדזער אויף אנציגער און פאלטענס

ווי אויך די מאדערנסטע דאמען-שטאפען אויף פאלטנס און קאסטיומען

מיט 30% ביליגער

קומט און איבערצייגט אייך, ביי

SZCZĘŚLIWY

געפינט זיך נאר

אין פראנט, II שטאק

Dr. Wajnberg

ספעצ. פון הארץ-און לונגען-קראנקהייטען

ציגעל-גאס 11, טעל. 126-02

נעמט אן פון 9–10 פריה, 3–4 און 8–9 אווענד.

נוצט אויס די זעלטענע געלעגענהייט!

פאר א שפאט-ביליגען פרייז צו בעזוכען דעם שענסטען ווינטער-געגענד אין אייראפא — זאקאפאנע

און זיך בעטייליגען אין דער גרעסטער ווינטער-ספארט-אימפרעזע פאר דער לעצטער צייט.

די ווינטער-מכביאדע, וועלכע קומט פאר פון 1–5 פעברואר ד. י. אין זאקאפאנע, איז די גרעסטע אטראקציע פאר די לעצטע יאהרען. טויזענדער יודישע ספארטלער פון אלע עקען וועלט. צעהנדליגער טויזענדער טוריסטען פון אלע לענדער גרייטען זיך צו דער אימפאזאנטסטער יודישער ספארט-אימפרעזע, וועלכע קומט פאר אין זאקאפאנע.

די גראנדיעזע ווינטער-„מכביאדע" אין זאקאפאנע, האט ערווארבען דעם אינטערעס ביי אלע יודען פון דער גאנצער וועלט.

געטיילטע טעל טיילען אונז בלויז אפ פון דער גראנדיעזער אימפרעזע.

די בעדינגונגען פון אלע אנטיילנעהמער און טוריסטען זענען: פאר די נידריגסטע פרייזען — די בעקוועמסטע בעדינגונגען.

אינפארם. ווערען ערטיילט יעדען טאג פון 4–7 אין וואנאן-לי-קוס, פעטריקאווער 64

אמיליאן פוילישע יודען דראהט א געפאהר

רעדעס פון די דעפוטאטען גרינבוים און ראטענשטרייך אויף דער ווירטשאפטליכער קאנפערענץ אין ווארשא

פארביטערטע פוילישע יודען. זיי זאלען קענען עמיגרירען

וו א ר ש א, 15. (יט״א טעלעפאניש).
אויף דער איניציאטיוו פון פעראייניגטען קא־מיטעט פון די ציוניסטישע ארגאניזאציעס, איז פאר־געקומען א קאנפערענץ וועגען ווירטשאפטליך־עקאנאמישע פראגען.

דעפ. ראטענשטרייך איז ארויסגעטרעטען מיט א רעפעראט וועגען דעם פאליטישען קאמף און וועגען עקאנאמישער גלייבערעכטיגונג.

די דיסקוסיע ארום דעם רעפעראט איז צייטענ־ווייז געווען א שטורמישע. דער פארשטעהער פון צענטראלען סוחרים־פעראיין לעווענפיש, האט אנגע־וויזען, אז מ׳טאר נישט פערבונדען פאליטיק מיט דער ווירטשאפט.

ד״ר נחום גאלדמאן וועלכער ווײלט איצט אין פוילען האט אנגעוויזען אז דער ווירטשאפטליכער קריזיס איז נישט נאר אין פוילען נאר אויך אין דעם גאלדענעם אמעריקע.

מיט א גרויסער רעדע איז א ויסגעטרעטען דעפ. גרינבוים, אין וועלכער ער האט זיך אפגע־שטעלט אויף די טרויעריגע פערספעקטיווען פון פוי־לישען יודענטום. די עיקר סיבה איז דאס, וואס פוי־לען האט פערלוירען דעם רוסישען אפזאץ־מארק. העכער א מיליאן יודען דראהט א געפאהר. מען דארף זיי דעריבער פארבעריטען זיי זאלען קענען עמיגרירען.

דעפ. ראטענשטרייך האט צום סוף ארייגגע־טראגען א פארשלאג צו שאפען א קאמיסיע אדער א ראט, וואס זאל זיך פערנעהמען מיט דער ווירט־שאפטליכער פאליטיק.

די אנוועזענדע האבען דעם רעדנער בע־מערקט אז אזא ראט איז שוין בשעתו געשאפען גע־וואָרען אויף א קאנפערענץ אין קליינהאנדלער־פער־איין אויף וועלכער ס׳זענען אויך אנוועזענד געווע־ע פערטרעטער פון די ציוניסטען און צוליב פארטיי־סכסוכים איז דער ראט נישט צושטאנד־געקומען.

די דיסקוסיע איז אויף א קורצער צייט אפגע־לעגט געווארען.

קופאן נומער 18

צום קאנקורס פאר די לעזער פון „נייעס פאלקסבלאט"

די זוכי־בגורל בעקומען אומזיסטע רייזע דירה, ערשטקלאסיגע בעשפייזונג און אריינגאנג אויף אלע אימפרעזעס אויף דער גראנדיעזער ווינטער־מכביה׳דע קיין זאקאפאנע.

קאמעראל און קליינ־קונסט־טעאטער
אראראט
קינסטל. אנפירונג:
משה בראדערזאן.
אליע 1־טער מאי 2.

לעצטע וואך!
היינט, מאנטאג, אנהויב 9.45 אוו.
פון 49 גר. ביז 2 זל.
אנ׳אקס פאר א גראשן
רעוויו אין 2 טיילן, 16 בילדער.
מוזיק־קאמפאזיטאר: דוד בייגעלמאן.
דעקאראציעס און קאסטיומען: א. הענדלער
קינסטלערישער טאנץ־קווארטעט
בילעטן צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער.

קלאנגען וועגען מאביליזאציע־הכנות אין אונגארן

ווי ע ן, 14. (ספ. טעל.)
די ווינער צייטונג „טעלעגראף" ברענגט א סענסאציאנעלע ידיעה פון פראג, לויט וועלכער עס קורסירען אלארמירענדע קלאנגען וועגען מאביל־זאציע־צוגרייטונגען אין אונגארן:

די אונגארישע רעגירונג זאל האבען ארויס־געגעבען א פעראָרדנונג לויט וועלכער עס וועלען גערופען אויפ׳ן 1 מערץ צום געוועהר אלע דע ע״ה אפיצירען. עס זאל אויך זיין פעראָרדענט נישט ארויסצוגעבען קיין אויסלאנד־פעסער פאר מענער אונגארישע בירגער אין דעם עלטער פון 18 ביז 36 יאהר.

די מערדער פון הערשעל בירמאן האט מען נאך נישט געכאפט

וו א ר ש א, 15־ (טעלעפאניש).
אין צוזאמענהאנג מיט׳ן מארד פונ׳ם לעדער־פאבריקאנט, הערשעל בירמאן, אויף פאוויא גאס, האט מען געכטען ארעסטירט 20 יודישע יונגעלייט: ארבייטער, טרעגער א.א.

ביי איין טרעגער האט מען געפונען א מע־סער אויף וועלכען מ׳האט בעמערקט אפגעריבענע שפורען פון בלוט.

אין אויספארשונגס־אמט האט מען אריינגע־רופען די טאכטער און דעם זוהן פונ׳ם ערמאר־דעטען. מען האט געמאכט א קאנפראנטאציע פון די ארעסטירטע מיט דעם ערמארדעטנ׳ס קינדער, וועל־כע האבען אבער אין זיי נישט דערקענט די יעניגע, וואס האבען בירמאנען געהראהט מיט א טאג פריער. אז אויב ער וועט נישט דערווייטערען די בונ־דישע ארבייטער וועט זיך מיט איהם נישט גוט ענדיגען.

—=):O:(=—

ערד־ציטערניש אין ענגלאנד

ל א נ ד א ן, 15. (ספ. טעל.)
שבת אינדערפריה האט זיך געלאזט פיהלען אין ענגלאנד, אין דער געגענד פון יארקשיר, אנ־ערד־ציטערניש, וואס האט געדויערט א מינוט.

דער צענטער פון דער ערד־ציטערניש האט זיך געפונען אין מאנטשעסטער.

א סך הייזער זענען בעשעדיגט געווארען.

קובעליק שווער פערוואונדעט

ו י ע ן, 15 (ספ. טעל.)
דער וועלט־בעריהמטער טשעכישער פידעל־ווירטואז יאן קובעליק איז שווער פערוואונדעט געווארען בעת אנ׳אויטא־קאטאסטראפע.

דער אויטאמאביל, מיט וועלכען קובעליק איז געפאהרען איז ארויף אויף א לאסט־אויטא.

קובעליקס אויטא האט זיך עטליכע מאל איבערגעקעהרט.

ביי קובעליק׳ן איז צושעדיגט דער ברוסט־קאסטען, און עטליכע ריפען זענען צובראכען.

זיין בעגלייטער האט בעקומען א מוח־ערשיטערונג.

זשורנאליסטן־פערבאנד אין א״י

פראטעסטירט געגן נישט אריינלאזן ב. סמאליאר׳ן אין סיריע

י ר ו ש ל י ם. דער פערבאנד פון זשורנא־ליסטען אין א״י (ברית העתונאים בא״י) האט פערעפענטליכט א שארפע רעזאלוציע געגען נישט ערטיילען קיין איינרייזע־וויזע קיין סיריען דעם בעוואוסטען יודישען זשורנאליסט ב. סמאלאר. פאר־שטעהער פון דער יודישער טעלעגראפען־אגענטור, וועלכער ווײלט איצט אין ירושלים אויף זיין רייזע איבער די לענדער פון נאהענטען מזרח.

די רעזאלוציע איז איבערגעשיקט געווארען צום פראנצויזישען גענעראל־קאנסול אין ירושלים ווי אויך צום פראנצויזישען אויסערן־מיניסטעריום אין פאריז.

די האנדלונג פון דעם פראנצויזישען קאנסול אין ירושלים האט ארויסגערופען גרויס אויפרעגונג אין דער גאנצער פאלעסטינער פרעסע.

די רעזאלוציע פון זשורנאליסטען־פערבאנד לויטעט ווי פאלגענד:

„די עקזעקוטיווע פון פערבאנד פון זשור־נאליסטען אין ארץ־ישראל פראטעסטירט ווי אם־שטארקסטען געגען דער האנדלונג פון פראנצוי־זישען קאנסולאט אין ירושלים, וואס האט זיך ענטזאגט ארויסצוגעבען א וויזע קיין סיריען דעם ה׳ ו. סמאלאר, דעם פארשטעהער פון א נייעם אגענטור, וועלכע איז ב וואוסט איבער דער גאנ־צער וועלט און דעם קארעספאנדענט פון א צאהל אמעריקאנער צייטונגען.

„דער פערבאנד בעטראכט די דאזיגע האנדלונג אלס נישט בערעכטיגטע און אלס אזא וואס איז געגען דער אנגענומענער טראדיציע צו העלפען זשורנאליסטען אין זייער ארבייט. ה׳ סמאלאר, וועלכער בעזיצט שוין יאהרען־לאנג די וועלט אלס זשורנאליסט איז א מענש מיט אנ׳אינ־טערנאציאנאלער רעפוטאציע און די אונהעפליכ־קייט, וואס דער פראנצויזישער קאנסולאט האט לגבי איהם ארויסגעוויזען קען דורך אונזער פער־באנד בעטראכט ווערען נישט אנדערש ווי א בע־ליידיגונג פאר דער פרעסע אלס גאנצער".

יוד. געלעהרטער פון לאנדאנער אוניווערזיטעט

איינגעלאדען קיין ניו־יארק

ל א נ ד א ן, (יט״א). פראפעסאר הארלד לאסקי פון דער לאנדאנער אוניווערזיטעט איז איינגעלא־דען געווארען צו האלטען אין 1933 א סעריע לעק־ציעס אויפ׳ן געביט פון פאליטישען רעכט אויף דער ניו־יארקער יעיל־אוניווערזיטעט.

א זיג פון ס. ד. און היטלעריסטן

ב ע ר ל י ן, 15 (ספ. טעל.)
לויט די רעזולטאטען פון די קרייז־וואהלען צום סיימיק אין ליפפע, האבען די סאציאל־דעמא־קראטען און היטלעריסטען בעקומען א גרעסערע צאהל שטימען, ווי בעת די לעצטע וואהלען צום רייכסטאג.

פריהער האבען די היטלעריסטען געהאט 1 מאנדאט, און איצט—9 מאנדאטען.

„יאק בידא, טא דא זשידא"

היטלער קריגט געלד פון א יודישען באנקיר

ב ע ר ל י ן, 15. (ספ. טעל.)
דער קארעספאנדענט פון י.ק.צ. גיט איבער אז אין פערבינדונג מיט דער זעהר שווערער פינאנציעלער לאגע פון דער היטלער־פארטיי, האט היטלער פער־טראקטירט אין בערלין מיט דעם שוועדישען באנ־קיר מארקוס וואלענבערג (פון יודישער אפשטאמונג) וועלכער איז ספעציעל אהערגעקומען פון דער שוועדע.

מארקוס וואלענבערג איז א בעפולמעכטיגטער פון א שוועדישער גרופע פינאנסיסטען וועלכע האט געשטעלט צו דער דיספאזיציע פון די היטלעריסטען א קרעדיט פון פינפטהאלבען מיליאן מארק.

נאך ווינער ארט
ארטאפעדישער אנשטאלט
בראנדעזען, גארסעטען, ארטאפעדישע אפאראטען אלער ארט, לייכטע פלאטפוס איינלאגען געגען פוס־שמערצען אלס נאך גיפס־אבדרוק.
Dr. med. Lubicz u. Villy Simonović
פיעטריקאווער 119, טעל. 281-81.

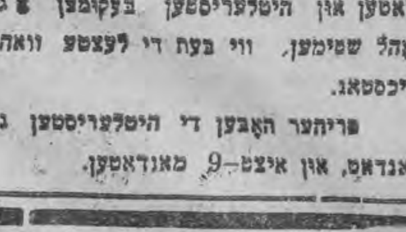
היינט און פאלגענדע טעג!
מעכטיג מייסטערווערק, פול מיט עמאציעס און סענסאציעס
דאקטאר פראנקענשטיין
טראגעדיע פון א געלערנטען, וועלכער האט בעשאפען א קינסט־ליכען מענש — א מאנסטרום.
אויסערן פראגר.: „איבינגער פלאם"
אינטערעסאנטער פילם פון פרימיטיווען לעבען און די זיטען פון די איינוואוינער פון ניי־פאלינעזיע.
צוליב׳ן גרויסען מעטראזש פון די ביל־דער, זענען די סעאנסען 3.40, 6.20 און 9.10 אוונט.
פאפולערע פרייזען פון די פלעצער. הנחה־בילעטן גילטיג אהן בעגרענצונגען.
דער זאל איז שטארק בעהייצט.
אויפ׳ן 1־טען סעאנס: באלקאן — 49 גר. פארטער — 75 גר.

לאנג־יעהריגער
געריכטס־סעקרעטאר
שרייבט און ערלעדיגט אלערליי
ביטעס, אנקלאגעס און קלאזולעס
ספעציאליסט אין מיליטער־ענינים
ווי אויך אין שרייבען ביטעס פאר איינציגע שפייזערס (אפיעקונסטוועו). שנעלער אויס־קויף פון פאטענטען און רעגיסטראציע־קארטען אויפ׳ן יאהר 1933
ב. מאן פעטריקאווער 10

יודיש טעאטער „סקאלא", שרודמיעסקא 15
לעצטע 2 געזעגנונגס־פארשטעלונגען פון די בעריהמטע ארטיסטען
חנה לערנער און דוד זיידערמאן
צוזאמען מיטן גאנצן אנסאמבל. היינט, מאנטאג, 9 אוונט היינט!
פאפולערע פארשטעלונג פון 60 גר. ביז 2.20
די היסטארישע אפערעטע פון גאלדפאדען „בר־כוכבא" גרויסער באר! נייע אויסשטאטונג
מארגן, דינסטאג גראנדיעזע געזעגנונגס־פארשטעלונג
פון חנה לערנער און דוד זיידערמאן
א גרויסער פערשידענארטיגער געזעגנונגס־פראגראם!!!
וואס? לעזט מארגן! בילעטן צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער „סקאלא".

לאָדז, 16 יאַנואַר 1933

„נייער פאָלקסבלאַט"

לאָדז, 16 יאַנואַר 1933

די אינטריגעס פון דער דייטשער רעאַקציע

מיט דעם באַהעגסטען אַבטייל פון דעם געוועזענעם קאַנצלער פאָן פאַפּען און היטלערן איז אין דייטשלאַנד געשאַפען געוואָרען אַ פּאָליטישער פראָנט, וועלכער רופט זיך אָן דער „גרויער פראָנט". אָבער ער וואָלט ריכטיגער געדאַרפט הייסען דער שוואַרצער פראָנט. עס האַנדעלט זיך וועגען אַ אייניגונג פון אַלע רעאַקציאָנערע כוחות אין לאַנד: נאַציאָנאַליסטען, ראַסיסטען, שטאַהלהעלם, אינדוסטריעלע און אַגראַרע פּלוטאָקראַטען — דאָס זענען די עלעמענטען, וועלכע גייען אַריין אין דעם הייטליכען נאַציאָנאַלען פראָנט.

די איניציאַטיוו איז געקומען פון היטלערן און פאַפּענען, וועלכע האָבען אָפּגעהאַלטען זייער פיל אַרומגערעדטע בעראַטונגען אין קעלן. עס ווייזט זיך אַרויס, אַז דער קאַמף ווערט געפיהרט מצד די רעאַקציאָנערע כוחות נישט אַזוי ווייט אין נאָמען פון אַ מעהר אַקטיווער אויסערליכער פּאָליטיק, ווי אין די אינטערעסען פון דער אינערליכער רעאַקציע. קיינער קאָן, דאַכט זיך, נישט פערדעכטיגען דעם איצטיגען קאַנצלער, אַז ער איז צו וועניג איבערגעגעבען דער אידעע פון בעפרייען דייטשלאַנד, ד. ה. דער אידעע פון קאַמף געגען ווערסאַילער טראַקטאַט. און דערווייל האָבען זיך געגען איהם פעראייניגט די זעלבע עלעמענטען, וועלכע זענען ביז איצט געגאַנגען צוזאַמען מיט איהם. טיילווייז קאָן מען דאָס ערקלערען מיט דער קעלעכטער פערזענליכער אַמביציע פון היטלערן און פאַפּענען. אָבער דער עיקר האַנדעלט זיך איצט וועגען דעם, וואָס פאָן שלייכער האָט זיך אַרויסגעזאָגט פאַר „נישט צופעליגע" אויפ'ן געביט פון סאָציאַלער פּאָליטיק.

עס האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז דער נייער קאַנצלער האָט נישט בדעה אָפּצובאַקומען די רויבערישע אַפּעטיטען פון די אַגראַריער און פון די גרויס־אינדוסטריעלער, אַז ער האָט בדעה אָפּצושאַפען אייניגע רעאַקציאָנערע מיטלען, וואָס זענען דורכגעפיהרט געוואָרען דורך זיינע פאָרגענגער אויפ'ן געביט פון סאָציאַלער פּאָליטיק. אָט די אומשטאַנדען האָבען בעוואויגען די דייטשע רעאַקציע אונטערצונעהמען אַ קאַמף געגען זייער פריהערדיגען אַגאַט.

פאַר היטלערן איז די נייע שוואַרצע קאָאַליציע זעהר אַ גינסטיגע זאַך. די ראַסיסטען געפינען זיך איצט אין זעהר אַ שווערער לאַגע. אין דער פּאַרטיי קומט פאָר אַ צופאַלונגס־פּראָצעס. פיהרען אַנ'אָפּענעם קאַמף מיט'ן קאַבינעט פון גענעראַל שלייכער הייסט ריזיקירען, אַז דער רייכסטאַג זאָל פונאַנדערגעלאָזט ווערען. אָבער די פּערספּעקטיוו פון אַ נייער וואַהל־קאַמפּאַניע פיהלט אָן היטלערן מיט שרעק. ביי אַזעלכע בעדינגונגען קאָן דער „גרויער פראָנט" ווערען אַ רעטונג.

ערשטענס, איז פאַרהאַן ווידער אַ האָפנונג צו בעקומען סובסידיעס פון די גרויסע אינדוסטריע־מאַגנאַטען מיט'ן וואַפען־פאַבריקאַנט טיסען בראָש, וועלכע זענען אונצופרידען מיט'ן „ליבעראַליסטישען" קאַנצלער אויפ'ן סאָציאַלען געביט. (לויט די לעצטע ידיעות בעקומען די היטלעראַווצעס אַ הלוואה פון עטליכע מיליאָן אין שווערען אויפ'ן סמך פון דער גאַראַנטיע מצד די גרויס־אינדוסטריעלער פון רהיין און וועסטפאַלען). גובר זיין דעם פינאַנציעלען קריזיס אין דער פּאַרטיי וואָלט בעדייטען פערהיטען די פּאַרטיי פון פולשטענדיגער צופאַלונג. הערצו נאָך רעכענט היטלער, אַז ביי דעם גרויסען איינפלוס פון פאַפּענען אויף הינדענבורגען וועט אפשר געלונגען צו בעזייטיגען שלייכערן, נישט פונאַנדערלאָזענדיג דעם רייכסטאַג.

דער הויפּט־ציל פון די בעראַטונגען אין קעלן איז געווען צו שאַפען אַ נאַציאָנאַלע קאָאַליציע, וואָס זאָל בעזיצען אַ מעהרהייט אין רייכסטאַג. מ'האָט אַלזאָ אין זין צו בעזייטיגען שלייכערן און צו שאַפען אַ קאַבינעט מיט'ן אָנטייל פון די נאַציאָנאַליסטען, ראַסיסטען און אייניגע קליינע רעכטע גרופּירונגען. היטלער, וועלכער האָט ערשט נישט לאַנג געפאָדערט פאַר זיך די גאַנצע מאַכט, וואָלט איצט שוין איינגעגאַנגען מיטצואַרבייטען מיט אַנדערע פּאַרטייען, בפרט נאָך, אַז פאָן פאַפּען זאָל איהם האָבען צוגעזאָגט דעם פּאָסטען פון רייכס־קאַנצלער.

אין די אינפאָרמירטע בערלינער קרייזען בעציהט מען זיך סקעפּטיש צו די פּערספּעקטיווען פון „גרויען פראָנט". מ'ווייזט אָן דערויף, אַז הינדענבורג בעציהט זיך אויך ווייטער שטאַרק נעגאַטיוו צו דער פּערזאָן פון היטלערן, און אַז ער וועט נישט איינגעהן איהם צו שטעלען בראָש פון דער רעגירונג. דער פּרעזידענט האַלט בכלל איצט פאַר אומבעקוועם צו פּערבייטען שלייכערן מיט אַ אַנדערן. אויב די דאָזיגע ידיעות זענען ריכטיג, איז נישט אויסגעשלאָסען, אַז די אינטריגעס פון דער רעאַקציע, וועלכע האָבען זיך איצט נישט איינגעגעבען, וועלען געקרוינט ווערען מיט ערפאָלג אין אַ געוויסער צייט אַרום.

קינפטיגע פּאָליטיקער, ריכטער, אַדמיניסטראַטאָרען

פּערל־רעזאָלוציעס פון דער פּוילישער יוריסטישער יוגענד

אין וואַרשא ערשיינט אַ חודש־זשורנאַל פון דער יוריסטישער יוגענד א. נ. „פּראַוואָ". אין דעצעמבער־העפט פון דעם זשורנאַל געפינען מיר אַ רייה אינפאָרמאַציעס, וואָס האָבען פאַר דעם יודישען לעזער אַ בעזונדערען אינטערעס. דאָרט ווערט דערציילט וועגען דעם, אַז אויף אַ פערזאַמלונג פון סטודענטען איז בעשלאָסען געוואָרען מיט אויפשטעהן פון די ערטער דער אָנדענק פון „סטודענט יאַן גראַטקאָווסקי, וועלכער איז דערמאָרדעט געוואָרען דורך יודען אין לעמבערג". אויף דער זעלבער פערזאַמלונג איז אויך בעשלאָסען געוואָרען צו פאָדערן טויט־שטראָף פאַר יודען, וועלכע וועלען זיין שולדיג אין ערמאָרדען אַ פּאָליאַק. עס ווערט ווייטער איבערגעגעבען וועגען אַ בעשלוס פון אַ סטודענטען־צוזאַמענפאָהר, צו פאָדערן אונבעדינגט נישט צוצולאָזען קיין יודען אויף די יורידישע פאַקולטעטען פון די פּוילישע אוניווערזיטעטען דערפאַר, ווייל די יודישע בעפעלקערונג איז דוראויס שעדליך פאַרן לאַנד, פאַר דער מלוכה און פאַרן פּוילישען פאָלק.

אַלזאָ וואוהין גנהען מיר? פרעגט דער „ראַבאָטניק" אין צוזאַמענהאַנג מיט די פּערל פון מלוכה'שען און יורידישען גדאַנק, וועלכע האָבען געפונען זייער אויסדרוק אין דער דערמאָנטער צייטשריפט פון דער יוריסטישער פּוילישער יוגענד.

די רעפּרעזענטאַנץ פון כלל סטודענטען פון יורי, דאָס הייסט מענשען, וואָס פאַר דער מעהרהייט זייערער וועט דאָס רעכט און גערעכטיגקייט זיין דער אינהאַלט פון זייער לעבען און טעטיגקייט, נעהמען אָן בעשלוסען, וועלכע מיר זענען ביז איצט געוואוינט געווען צו הערען פון דער צאַרישער כוליגאַנעריע און שוואַרצער מאה. די געבראַכטע רעזאָלוציעס זענען אָנגענומען געוואָרען דורך הויבען די הענד, דאָס הייסט, אַז עס האָט זיך נישט געפונען קיין איין פּראָטעסט־שטימע. וואוהין אַלזאָ, פיהרט פּוילען די גאַראַדאָווע און סאַנאַציע־מעהרהייט? פון רעכט־סטודענטען האָט מען דאָך געדאַרפט ערוואַרטען אַ מעהר גערעכטיגען צוגאַנג צום פּראָבלעם.

אונזערע אַנשויאונגען אויף דער פראַגע פון יודישער גלייכבערעכטיגונג, שרייבט ווייטער דער „ראַבאָטניק" האָבען מיר נישט קיין נויטווענדיגקייט איבערצוחזרען. און עס בעהט אונז נישט וועגען דער שאַרפסטער פעראורטיילונג פון די דערמאָנטע בעשלוסען. אונז אינטערעסירט און איבעראַשט די מענטאַליטעט. עטיק און מוסר פון דעם קינפטיגען פּוילישען פּאָליטיקער און ריכטער. ווייל בראָש פון די יוריסטישע יוגענד־קרייזען שטעהען שוין מאַגיסטערס פון רעכט און אַפּליקאַנטען פון די יורידישע פּראָפעסיעס. אָט די יוריסטען האָבען אָבער נישט געמאַכט אויפמערקזאַם זייערע יונגערע קאָלעגען, אַז נישט יודען האָבען דערמאָרדעט גראַטקאָווסקין, נאָר אַז דאָס האָבען געטאָן פּערברעכערישע עלעמענטען, צופעליג יודישע, און נישט אויפ'ן רעליגיעזען אָדער פּראָפעסיאָנעלען באָדען. זיי האָבען אויך נישט געלעגט קיין אויפמערקזאַמקייט, אַז די קינפטיגע ריכטערס, אַז אין איצטיגען מאָמענט איז אין דער גאַנצער וועלט די הויך פון דער שטראָף אָפּהענגיג פון דער פּערזאָן פון פּערברעכער און פון דער שפּאַנונג פון זיין פּערברעכערישען ווילען, אָבער זי האָט נישט קיין שום געמיינזאַמעס מיט די אינערליכע ווערטען פון דער בעליטענער פּערזאָן. צי האָבען אָט די „יוריסטען" אַ טראַכט געטאָן וועגען דעם, אַז די פּוילישע אוניווערזיטעטען דאַרפען ליכטען מיט זייערע וויסענשאַפטליכע איינפלוסען וואָס ווייטער און דאַרפען זיך בעמיהען צו האָבען סיי פּוילישע, סיי נישט פּוילישע צוהערער? און צי פערשטעהען אָט די קינפטיגע אַדמיניסטראַטאָרען פון דער מלוכה, אַז דאָס אָפּגרענעצען עטליכע מיליאָן בירגער פון דער אַרבייט לטובת דער מלוכה מוז ברענגען דער מלוכה נאָר שאָדען, שוין נישט רעדענדיג וועגען דעם, אַז ביי די איצטיגע בעדינגונגען איז דאָס אינגאַנצען אַנ'אוממעגליכע זאַך.

וואוהין קייקעלט זיך דער פּוילישער יורידישער געדאַנק. צי וועט ער אַראָפּשטויסען פּוילען צו דער מדרגה פון רומעניען פאַרן קריג אָדער ער וועט דאָס לאַנד אויפהויבען צו דער הויך פון דער פראַנצויזישער קולטור. ענדליך דאַרפען מיר בעמערקען, אַז אונזער איצטיגער אַרטיקעל איז דערווייל די ערשטע פּראָטעסט־שטימע נעבען די דערמאָנטע בעשלוסען.

שלום און פערשטענדניש צווישען פעלקער

רעדע פון אַדוו. טשערניכאָוו אויף אַ באַנקעט לכבוד אַרטור שיק

אונזער בן עיר, דער בעריהמטער מיניאַטוריסט אַרטור שיק, האָט איצט אויסגעשטעלט אין ווילנע זיינע וואונדערבאַרע אַרבייטען, דעם „קאַלישער סטאַטוט" א. א. די אויסשטעלונג איז געוואָרען אין ווילנע דאָס געשפּרעך פון טאָג. לכבוד דעם קינסטלער איז איינגעאָרדענט געוואָרען אַ באַנקעט, אויף וועלכען ס'איז מיט אַ זעהר אינטערעסאַנטער רעדע אַרויסגעטראָטען צ. א. דער בעקאַנטער געזעלשאַפטליכער טוער, אַדוו. י ו ס ף ט ש ע ר נ י כ אָ ו, וועלכער האָט געזאָגט:

מ'האָט דאָ גערעדט וועגען שיק'ן ווי וועגען אַ נאַציאָנאַלען קינסטלער. מ'וואָלט אפשר געקענט דערמיט נישט אינגאַנצען מסכים זיין. קיין ספק נישט, אַז אַרטור שיק איז אַסימילירט אין דער גרויסער וועלט און ס'איז אפשר גאָרנישט אַזאַ חסרון. מיר אין ווילנע קענען זיך פערגינען דאָס צו זאָגען. ווייל פאַר אונז איז אוניווערסאַליזם נישט קיין חסרון. האָט נאָך י"ל פּרץ בעת ער איז ביי אונז געווען אין ווילנע אין יאָהר 1912 געטרוימט וועגען אַ יודישער קולטור, וועלכע זאָל אַריינגיין אין אוניווערס. און ווייל שיק האָט אַנ'אוניווערסאַלען קוק, איז ער אויך צו אונזער יודישער וועלט געקומען מיט אַ גרויסען ערנסט.

ס'איז מיר אויסגעקומען צו זעהן אַ סך ספרים מיט רשימות פון פּרענומעראַנטען. כ'מוז אָבער מודה זיין, אַז אַזוינע פּרענומעראַנטען ווי דער „קאַלישער סטאַטוט" האָב איך אין מיין לעבען נישט געזעהן: איגנאַץ מאָשטשיצקי, יוזעף פּילסודסקי, אויגוסט זאַלעסקי...

אַרטור שיק האָט נישט געקענט נישט פערוואונדערן — און דאָס איז באמת פּאַראַדאָקסאַל: צוויי פעלקער לעבען אַנאַנד לאַנגע הונדערטער יאָהרען, און נישט נאָר קיין האַרמאָניע איז נישט געשאַפען געוואָרען, נאָר זיי לעבען ווי פרעמדע אַזוי פיל הונדערטער יאָהרען.

האָט זיך שיק פערקאָטשעט די קינסטלער־אַרבעל און זיך בויים פערמאַסטען און האָט אונז געגעבען דעם „קאַלישער סטאַטוט". מיר האָבען אַלע בעוואונדערט די הערליכע אילוסטראַציעס פון דעם דאָזיגען ווערק. הגם זאָל דערלויבט זיין צו זאָגען, אַז נישט אַלץ רעדט צו אונזער ווילנער האַרצען. אָט נעמט, למשל, בערעק יאָסעלעוויטש. אַ סך פּוילישע יודען ווילען איהם מאַכען פאַר אַ מין סימבאָל אין געגענזאַץ צו אונז ליטוואַקעס. וועל איך אייך דערציילען אַ סוד: ער איז אַ ליטוואַק פון קרעטינגען און דאָ ביי אונז אין ווילנע געווען אַ לאַקיי ביי דעם היגען פּריץ פּאָטאָצקי...

און צי קען באמת די יודיש־פּוילישע געשיכטע ליידען, אַז עס וועלען פעהלען עהנליכע לאַקייען? עס זענען אין „קאַלישען סטאַטוט" פאַרהאַן אַזוי פיל פיינע פיגורען פון יודישע בעלי־מלאכות, דאָקטוירים, געשעפטסלייט, גאונים אא"וו, אַז בעצם וואָלט מען דעם שאָדען לייכט געקענט פּערטראָגען.

צווישען אַנדערע אילוסטראַציעס איז אין „קאַלישער סטאַטוט" פאַרהאַן די דעמאָנסטראַציע פון דער יודישער אָפּטיילונג פון דער פּ.פּ.ס. אין לאָדז. בעווייזט וועט זיך דער מייסטער דערמאָנען, אַז אין ווילנע איז געווען אַ הירש לעקערט און וועט געפינען פאַר איהם אַ ווינקעל אין זיין פּאַנטעאָן. נישט נאָר די אַלטע ווילנע מיט איהרע אַלטע מויערען, נאָר אפשר דער עיקר די נייע ווילנע, וועלכע בלוטיגט אַזוי אין די דאָזיגע שווערע בעדינגונגען, וועט זיך אָפּשפּיגלען אין דער נשמה פון קינסטלער. נישטאָ קיין איין מענש, וועלכער זאָל נישט טרוימען און נישט גלויבען, אַז פעלקער מוזען און וועלען לעבען צווישען זיך בשלום. און שטעלט נישט אַקעגען די פּוילישע און ליטווישע יודען. עס וואָלט געווען אינטערעסאַנט און ווען איך וואָלט געהאַט צייט, וואָלט איך אייך געקענט דערווייזען, אַז נישט נאָר מיר ליטוואַקעס, נאָר כמעט דער גרעסטער טייל יודען פון דער גאַנצער וועלט זענען אייגענטליך פּוילישע יודען און עס איז גאָרנישט קיין פּאַראַדאָקס, אַז די פּראָבלעם פון די פּוילישע יודען איז בעצם די פּראָבלעם פון דעם גאַנצען יודישען פאָלק.

דאָס מעהר דערהויבענע איז די קינסטלערישע לעבענס־אויפגאַבע אַרטור שיק'ס.

אָבער מיר אין ווילנע גלויבען, אַז שלום און פערשטענדניש צווישען פעלקער וועלען קומען אויפ'ן יסוד פון גלייכקייט, געגענזייטיגען דרך־ארץ. דאָס וועט זיין אַ רעזולטאַט פון די אַנשטרענגונגען, וועלכע די יודישע ווילנע, אויף איהר ווייט אַרויסגערוקטער פּאָזיציע, קעמפט פאַר דער גאַנצער יודישער געזעלשאַפטליכקייט. איהר מאָלט איצט, מאַעסטראָ, אַ ניי גרויס ווערק — אַ הגדה של פּסח, און מיר האָפען, אַז אייער קומען צו אונז און אייער פּאַרזוימען אין אונזער ווילנער יודישער אַטמאָספערע וועט אויך מיטווירקען, אַז אין דער דאָזיגער הגדה של פּסח זאָל אַריינגעהן אַ הגדה של ווילנע.

די ערמאָרדונג פון גלח גאַפּאָן

די דראַמאַטישע בעגעגעניש צווישען גאַפּאָנען און אינזש. רוטענבערג

זכרונות פון אָכראַנע־שעף, גענעראַל געראַסימאָוו

אין „בערלינער אילוסטרירטער צייטונג" דרוקען זיך זעהר אינטערעסאַנטע זכרונות פון געוועזענעם שעף פון דער פּעטערבורגער אָכראַנע גענעראַל געראַסימאָוו. צ. א. דערציילט געראַסימאָוו וועגען דער ערמאָרדונג פון בעריהמטען גלח גאַפּאָן און דער ראָלע, וועלכע עס האָט דערביי געשפּילט אינזשעניער פּ. רוטענבערג, דער עמאָליגער רעוואָלוציאָנער און איצט בעקאַנטער ציוניסטישער טוער, בויער פון דער גרויסער עלעקטרישער סטאַנציע ביים ירדן.

גלח גאַפּאָן האָט געשפּילט אַ היסטאָרישע ראָלע אין דער ערשטער רוסישער רעוואָלוציע. ער איז עס געגאַנגען בראָש פון דער בראַנדיעזער אַרבייטער־דעמאָנסטראַציע צום צאַרישען פּאַלאַץ דעם 9 יאַנואַר 1905. די דעמאָנסטראַציע איז בעגעגנט געוואָרען דורכ'ן צאַרישען מיליטער מיט ביקסען־זאַלפּען. גאַפּאָן אַליין איז פון דעם פייער געראַטעוועט געוואָרען דורך זיין פריינד און חבר רוטענבערג. שפּעטער האָט זיך אַרויסגעשטעלט, אַז גאַפּאָן איז אַ פּראָוואָקאַטאָר, אַנ'אַגענט פון דער אָכראַנע. ער האָט אַפילו געמאַכט דעם פּרוב צו בעווייגען רוטענבערג'ן ער זאָל אַרויסגעבען דער פּאָליציי די נעמען פון די רעוואָלוציאָנערען־טעראָריסטען. די קאַמפס־אָרגאַניזאַציע פון די סאָציאַל־רעוואָלוציאָנערען האָט דאַן בעשלאָסען גאַפּאָנ'ען צו דערהרג'ענען. לויט'ן אויפטראַג פון דער אָרגאַניזאַציע האָט רוטענבערג פּערנאַרט גאַפּאָנ'ען אין אַנ'איינזאַמער ווילע, אין פינלאַנד (אָזיאָרקי) נישט ווייט פון פּעטערבורג. דאָ איז צווישען דעם פּראָוואָקאַטאָר און זיין געוועזענעם פריינד און רעטער פאָרגעקומען די העכסט דראַמאַטישע בעגעגעניש.

אויפ'ן ערשטען שטאָק האָט רוטענבערג, אונטער אַ פערמאַכטער טיר פערבעהאַלטען עטליכע אַרבייטער, וועלכע האָבען געדאַרפט אונטערהערען זיין געשפּרעך מיט גאַפּאָנ'ען.

רוטענבערג האָט זיך בעגעגענט מיט גאַפּאָנ'ען דעם 23 אַפּריל 1906 אויף דער סטאַנציע און צוזאַמען האָבען זיי זיך געלאָזט צו דער דאַטשע. גאַפּאָן איז אַרויפגעגאַנגען אויפ'ן ערשטען שטאָק און פערנומען פּלאַץ אין צימער נעבען דעם, וואו עס האָבען זיך געפונען פערבעהאַלטען די עדות, די אַרבייטער.

דאָס געשפּרעך האָט זיך אָנגעהויבען דערפון, וואָס גאַפּאָן האָט פאָרגעלעגט רוטענבערג'ן פאַר 25 טויזענד רובל איבערצוגעבען דער אָכ־

(ווייטער זעה 6. זייט)

ספּאָרט=בעוועגונג

גענעראַל-פערזאַמלונג פון לאָדזער פוסבאַל=פערבאַנד

אַ דאַנק אַ פערשטענדיגונג זענען 7 יודען געוועהלט געוואָרען אין פערוואַלטונג און דיסציפּלין=אַמט

„שטערן" איז דער „ב"=קלאַס

שבת איז פאָרגעקומען די יעהרליכע גענעראַל פערזאַמלונג פון לאָדזער קרייז־פוסבאַל פערבאַנד. די הייאָהריגע פערזאַמלונג האָט זיך ספּעציעל פערזאָגט צו זיין אינטערעסאַנט, ווייל אין פערגאַנגענעם יאָהר האָט גאַנץ פּוילען געהערט וועגען דער פוסבאַל־בעוועגונג אין לאָדזער קרייז, נישט חלילה דערפאַר, ווייל אין לאָדז איז געשטיגען דער ניווא פון דער פוסבאַל בעוועגונג, נאָר דערפאַר ווייל די לאָדזער מאַנשאַפטען איז געלונגען צו פערנעהמען אין דער אַלפּוילישער פוסבאַל־בעוועגונג עפּעס ממשותדיגעס (אַ חוץ דעם, וואָס, ל.ק.ס. האָט פערנומען דאָס פיהרענדע אָרט אין דער „ליגע טאַבעלע און אין דער „א" קלאַס איז אַריבערגעגאַנגען נאָך אַ יודישע מאַנשאַפט „מכבי", און דאָס וועט פערבעסערן די פינאַנציעלע לאַגע פון די לאָדזער קלובען. דאָס האָט אגב אין זיי זיין ערדעד דעמאָנט דער פאָרזיצער פון פערבאַנד ה׳ קאָנאַפּקאַ, בישט דער פוסבאַל איז געשטאַנען אויף אַ העכערע מדרגה ווי אין אַנדערע קרייזען —פונקט, ווי אין אַנדערע קרייזען האָט זיך אויך אין לאָדז בעמערקט די ירידה פון דעם פוסבאַל־ספּאָרט.

די סענסאַציע און פּראָטעסטירונג צו דער הייאָהריגער גענעראַל־פערזאַמלונג האָט אַרויסגערופען די אָפּערע פון קויפען און פערקויפען פונקטען דורך פערשידענע קלובען. און אַלע האָבען געטראַכט אַז דאָ. אויף דער גענעראַל־פערזאַמלונג וועלען די אַלע, וועלכע זענען בעשטראָפט געוואָרען מיט גרויסע געלד־שטראָפען אָדער מיט דיסקוואַליפיקאַציעס, וועלען זיך „אָפּרעכנען" מיט די פוסבאַל־מאַגיסטראַטור, צוליב אַז די טעמים זייען געקומען דערלעגאַטען, כמעט פון אַלע ספּאָרט־פעראיינען, וועלכע זענען אָנגעשלאָסען אין לאָדזער קרייז־פערבאַנד. אויך די גאַלעריעס זענען געווען איבערפולט מיט ביגיריגע.

די פערוואַלטונג פון „ל.אָ.ז.פ.נ." האָט זיך אויך געערכענט מיט אַ לאַנגווייליגע דיסקוסיע און האָט אויף די הייאָהריגע פערזאַמלונג בעשטימט צוויי טעג.

אָבער עטליכע שעה פאַר דער פערזאַמלונג איז אָנגעקומען אַ בריף פון דער וואַרשאַוער פוסבאַל צענטראַלע, צו וועלכער די בעשטראָפטע האָבען אַפּעלירט פון לאָדזער אורטייל, אין בריף ווערט געזאָגט, אַז דער פּוילישער פוסבאַל־פערבאַנד האַלט, אַז די שטראָפען פון „ל.אָ.ז.פ.נ." לגבי די פערמישטע אין דער אָפּערע פון האַנדלען מיט פונקטען איז אַ ריכטיגע און בעשטעטיגט דעם אורטייל פון לאָדזער פוסבאַל־קרייז־פערבאַנד, אַזוי ווי דער אורטייל איז אין גאַנץ אינסטאַנצען דערוועלבער, האָבען די פער משפטע שוין נישט קיין אַנדערען אויסגאַנג ווי מסכים צו זיין אויפ׳ן פסק.

אַזוי אַז די סענסאַציע־באָמבע איז געפּלאַצט און ווען נישט דער פאָרשלאָג פון „פּורושאַ" וועגען וועלכער מיר שרייבען ווייטער וואָלט מען שוין ווען גען די פונקטען אָפּערע אינגאַנצען אויף דער פערזאַמלונג נישט גערעדט.

מ׳מוז נאָך אונטערשטרייכען אַז די הייאָהריגע פערזאַמלונג איז בעווען ווייניג אינטערעסאַנט און כאָטש זי האָט געדויערט גאַנצע צוועלף שעה האָט זי דאָך געהאַט אַ גאָר נישט אינטערעסאַנטען פערלויף עס האָט נישט קיין סך געפעהלט, און ס׳וואָלט קיינער קיין וואָרט נישט גענומען אין דער דיסקוסיע איבער׳ן טעטיגקייטס־בעריכט.

דעם פאָרזיץ האָט געפיהרט דער עהרען־מיטגליד פון לאָדזער פערבאַנד ה׳ מאַלינאָווסקי. אַלס סעקרעטאַר איז געוועהלט געוואָרען ה׳ קאַפּלאַוויטש („מכבי").

נאָכדעם ווי ה׳ איגנוש. ווייגבערג לייענט דעם פּראָטאָקאָל פון דער לעצטער גענעראַל־פערזאַמלונג גיט אָפּ ה׳ קאָנאַפּקאַ אַ דין וחשבון פון דער טעטיגקייט פון „ל.אָ.ז.פ.נ." פון בעריכט איז צו זעהן אַז ס׳רוב אַרבייט פון דער פערוואַלטונג האָבען פערנומען די מיטגלידער אין פערשיעדענע אויספאָרשונגס־קאָמיסיעס.

דער רעדנער שטרייכט אויך אונטער, אַז דער דויערנדער קריזיס האָט זיך אויך שטאַרק געלאָזט פיהלען די לאָדזער פוסבאַל־פעראיינען און דעם פערבאַנד. ער בעווייזט אַז אַלס הכנסה פון די צווייטען־שטאָטישע מעטשען איז פּרעלימינירט געוואָרען פרדם 2000 זלאָטעס, איינגעפלאָסען איז קוים 10 פּראָצענט.

ה׳ קאָנאַפּקאַ האָפט, אַז די מאַטעריעלע לאַגע פון די פעראיינען וועט זיך אין קומענדיגען יאָהר בעדייטענד פערגרעסערען, ווייל אין דער „א"־קלאַס האָט אַוואַנסירט דער לאָדזער „מכבי" (אַ יודישער פעראיין, נאָך מעהר ווען ס׳וועלען זיין צוויי יודישע — איז אַ קאַסע־אַרטיקעל...)

דער רעדנער האָפט אויך אַז אין קומענדיגען יאָהר וועלען זיך די טרויעריגע אָפּערעס פון 1932 ב. נישט איבערחזרן. דאָס וועט דערמעגליכען דעם פערבאַנד צו פערנעהמען זיך מיט ענינים לטובת די אָנגעשלאָסענע פעראיינען.

אין דער דיסקוסיע ווי אויך ביי די אָפּשטימונגען האָט זיך געלאָזט בעמערקען און מיט צופרידענהייט שטעלען מיר פעסט, אַז צווישען די יודישע פעראיינען איז געקומען צו אַ הסכם, און אַ

די יודישע מאַנשאַפטען זענען געגאַנגען האַנד ביי האַנד מיט די אַרבייטער־פעראיינען און מיט אַ רייהע ליבעראַלערע „א"־קלאַס קלובען. ווייל אפשר, נאָך קיינמאָל ווי איצט איז נישט געווען קיין גרעסערע טענדענץ פון נישט דערלאָזען יודישע פאָרשטעהער צו די אַמטען. דאָס האָט זיך בולט אַרויסגעוויזען ביים שטימען אַ סעקרעטאַר. און הגם אַלס איינציגער קאַנדידאַט איז געווען דער ביזאיצטיגער סעקרעטאַר ה׳ ווייגבערג — האָבען זיך דאָך געפונען אין זאַל דעלעגאַטען, וועלכע האָבען געזאָגט געהיימע וואַהלען. נאָר צוליב דעמאָנסטראַציע. אָבער די „העררען" זענען, זעהט אויס דערמיט ענטזיישט געוואָרען, און האָבען דערביי געליטען אַ מיאוסע מפּלה. ה׳ ווייגבערג האָט בעקומען איבער צוויי דריטעל שטימען.

דער טעכנישער בלאָק האָט געהאַט אַ מעהרהייט און ס׳איז געווען צו האָפען אַז די אויסגעאַרבייטע ליסטע וועט אָדורכגעהען, זעהט אויס, אַז אַ רייהע קלובען האָבען נישט געוואָלט פערגינען די יודען צו האָבען צוויי פאָרשטעהער פון יודישע פעראיינען, צו דער פערוואַלטונג און האָבען אין געהיימע וואַהלען געשטראָכען דעם יודישען קאַנדידאַט מגר. שטערן, אויף וועלכען זיי האָבען בעת די פערהאַנדלונגען געגעבען זייער הסכמה. דאָס דאַרפען די יודישע פעראיינען געדענקען...

די וואַהלען האָבען געגעבען פאָלגענדע רעזולטאַטען:

אין דער פערוואַלטונג זענען געוועהלט געוואָרען די ה״ה: פּרעזעס — קאָנאַפּקאַ, 1. וויצע־פּרעזעס — מאַלינאָווסקי, 2. ו. פּר. — גלאָזשעווסקי., סעקרעטאַר — ה׳ ווייגבערג, קאַסיר — יאַש אָק, מיטגלידער: רעד. פּאַלעצקי, יאָרדאַן און קאַמף.

אין דיסציפּלין־אַמט זענען געוועהלט געוואָרען 11 פּערזאָן, דערונטער 4 יודען: פאָרזיצער — קאַלענבאַך, מיטגלידער: סקיבינסקי, לאַיער, פּראַנצמאַן, גאָטקע, פּרייס, מאַכאַראָווסקי און די יודען: מגר. שטערן, קלעפּקאַרשיק („הכוח"), קויפמאַן („מכבי") און זיידע (שטערן).

אויך אין דער רעוויזיר־קאָמיסיע איז אַריין אַ יוד ה׳ פרישמאַן (מכבי).

פון די אָנגענומענע פאָרשלאָגען איז ווערט צו דערמאָנען אַז „שטערן" און הוראַגאַן זענען אַריבערגעטראָגען געוואָרען אין אַ העכערער קראַס. אַזוי אַז „שטערן" וועט שוין הייאָהר שפּילען אין דער „ב."־קלאַס.

צווישען אויסגעשלאָסענע פעראיינען געפינט זיך דער היגער „תל־חי" וועלכער האָט נישט אַרויסגעוויזען, לויט דער מיינונג פון „ל.אָ.ז.פ.נ." קיין לעבענס־פעהיגקייט. ווייטער האָט די פערזאַמלונג בעשלאָסען איבערצולאָזען אין דער „ב"־קלאַס דעם זגערזשער „סאָקאָל".

אַ שלעכטען איינדרוק האָט איבערגעלאָזט דער אויסגאַנג פון אָפּשטימען דעם פאָרשלאָג פון דער פּאַביאַניצער „פּורושאַ".

„פּורושאַ "האָט פּאַראַיאָהרען געהערט צו דער „א"־קלאַס. צוליב די פונקטען־מאַכינאַציעס פון אַנדערע פעראיינע ז(קויפען—פערקויפען), איז „פּורושאַ" אַרויסגעפאַלען פון דער „א".־קלאַס, דער פאָרשלאָג האָט געלויטעט אַז די פערזאַמלונג מראָנט צוריק אַריבער „פּורושאַן" אין דער „א"־קלאַס, ווייל דער פעראיין איז געפאַלען אַ קרבן פון פונקטען־מאַכינאַציעס.

דעם פאָרשלאָג האָט שטאַרק אונטערשטיצט דער פאָרשטעהער פון „ווידזעוו" וועלכער האָט אויפ׳ן אַדרעס פון יענע קלובען נישט געשוינט קיין הארבע ווערטער און לסוף האָט ער געשטעלט אַ דעמאָנסטראַציע־פאָרשלאַג צו דעגראַדירען די „פונקטען־הענדלער".

ביים אָפּשטימען האָבען געפעהלט עטליכע שטימען צו אַ קוואַליפיצירטער מעהרהייט, אַזוי אַז „פּורושאַ "מוז געהערען צו אַ נידריגערע קלאַס.

—מאַן.

די ליגע פערטיילט אין 2 גרופּען

ס׳בלייבען אין דער ליגע 12 מאַנשאַפטען

די אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון דער פוסבאַל־ליגע האָט ענדליך ערלעדיגט די פראַגע פון די ליגע־שפּילען אין יאָהר 1933.

ס׳איז בעשלאָסען געוואָרען, אַז אין דער ליגע בלייבען 12 מאַנשאַפטען, וועלכע ווערען פערטיילט אין 2 גרופּען, צו 6 מאַנשאַפטען אין יעדער גרופּע. צו דער ערשטער גרופּע געהערען די 4 קראָקעווער מאַנשאַפטען (קראַקאָוויאַ, ווּיסלאַ, גאַרבאַרניאַ, פּאָדגוזשע), וואַרשאַ (פּויזען און רוך (קאַטאָוויץ).

צו דער צווייטער גרופּע געהערען פּאָגאָן (לעמבערג), טשאַרני (לעמבערג), לעגיאַ (וואַרשאַ), וואַרשאַוויאַנקאַ (וואַרשאַ), 22 פּולק (שעדלעץ) און ל. ק. ס. (לאָדז).

די גרופּען וועלען שפּילען צווישען זיך צו דריי פון די בעסטע קלובען פון יעדער גרופּע וועלן שפּעטער שפּילען אין פינאַל וועגען דער פּוילישער מייסטערשאַפט.

די 6 איבעריגע מאַנשאַפטען וועלען קעמפען וועגען דעם, ווער ס׳זאָל אַרויספאַלען פון דער ליגע.

פון די בעדייטענדע בעשלוסען, וועלכע זענען אָנגענומען געוואָרען געוואָרען, איז כדאי צו דערמאָהנען דעם בעשלוס, אַז אַ שפּילער, וועלכער וועט אַרויסטרעטען פון אַ ליגע־קלוב טאָר אין פערלויף פון אַ גאַנץ יאָהר נישט שפּילען אין קיין אַנדער ליגע־קלוב.

דער פינאַל־מעטש האָט געגעבען פאָלגענדען רעזולטאַט:

חשמונאַי (לעמב.) — **מכבי** (קראָקא) **1:4**

אין דער אַלגעמיינער קוואַליפיקאַציע האָט דאָס ערשטע אָרט פערנומען „חשמונאַי" מיט פונקטען, דאָס צווייטע — „מכבי" 3 פונקטען.

סקי און שפּרונג-קאָנקורסען אין זאַקאָפּאַנע

אין זאַקאָפּאַנע זענען נעכטען פאָרגעקומען די שפּרונג און נאָרטען־קאָנקורסען. אין שפּרונגען האָט דאָס ערשטע אָרט פערנומען לושטשיק (וויסלאַ) 51,5 מעטער.

מאַרושאַק (ס.נ.ט.ט.) 1 שעה. 2 מינוט, 3 סעק.

30־קילאָמעטער־לויף, 8 אָנטיילנעהמער, 1) טשוך (ס.נ.ט.ט.) 2 שעה, 7 מינוט.

8 קילאָמעטער־לויף פאַר פרויען — 12 אָנטיילנעהמערינס. 1) פּאָלאַנקיבנאַ (סאָקאָל) 49 מינוט 43 סעק.

8־קילאָמעטער פאַר סעניאָרען, 33 אָנטיילנעהמער, 1) גיעלאַנט (וויסלאַ).

15־קילאָמעטער־לויף, 65 אָנטיילנעהמער, 1)

ווילנער האָקעי=רעפּרעזענטאַנץ אין שלעזיען

די ווילנער האָקעי־רעפּרעזענטאַנץ האָט געשפּילט דריי האָקעי־מעטשען אין שלעזיען. די רעזולטאַטען זענען געווען פאָלגענדע.

ווילנאַ — ה.ק.ס.פּ. (ביליץ) 0:5

ווילנאַ — שעמיאַנאָוויצער האָקעי־קלוב 2:2

ווילנאַ—שלעזישע רעפּרעזענטאַנץ 0:2

פּוילישע גליטש = מייסטער=שאַפטען אין פּאָרלעך

היינט זענען אין קאַטאָוויץ פאָרגעקומען גליטש־מייסטערשאַפטען אין פּאָרלעך.

געזיגט האָט דאָס לעמבערגער פּאָר ביאַלאָרובנאַ און קאָוואַלסקי.

סך־הכל האָבען זיך געשטעלט דריי פּאָרלעך: 2 פון לעמבערג און איינע פון וואַרשאַ

האָקעי=מעטשען אין לאָדז

מייסטערשאַפטס=מעטשען

ל.ק.ס. — סטשעשלעץ (זגערזש) 1:4

אוניאָן — מכבי 0:10

פריינדשאַפטס-מעטש

סקרא (וואַרשאַ) — ל.ק.ס. 0:3

די שווער־אַטלעטישע סעקציע ביי בר־כוכבא איז ווידער טעטיג און טרענירט כסדר.

לאָדזער באָקסער כמיעלעווסקי

אָפּגעהאַלטען 2 גרויסע זיגען אין שוועדען

דער לאָדזער באָקסער כמיעלעווסקי, וועלכער איז איינגעלאַדען געוואָרען קיין שוועדען, האָט דאָרט אָפּגעהאַלטען 2 גרויסע זיגען. אין ערשטען טאָג האָט ער דורך ק.אָ. בעזיגט ראָסטערמאַן אין דעם צווייטען טאָג געוואונען אויף פונקטען ביי אַסטריגנעי.

יובילעאום פון לעמבערגער „חשמונאַי"

האָקעי=עלימינאַציעס צו דער ווינטער=„מכביהדע"

אויפ׳ן גליטש־טאָר אין לעמבערג איז נעכטען אין צוזאַמענהאַנג מיט׳ן יובילעאום פון „חשמונאַי" פאָרגעקומען אַ האָקעי־טורניר פון יודישע קלובען אין פּוילען, וועלכער איז גלייכצייטיג געווען דער עלימינאַציע־טורניר צו דער ווינטער־מכביהדע אין זאַקאָפּאַנע. אין טורניר האָבען אָנטיילגענומען „חשמונאַי" (לעמבערג), „מכבי" (קראָקא), „זשאַס" (וואַרשאַ) און „דרור" (לעמבערג).

די רעזולטאַטען זענען געווען פאָלגענדע:

„חשמונאַי" — „דרור" 0:2

„מכבי" — „זשאַס" 2:2

„מכבי" — „דרור" 1:4

„דרור" — „זשאַס" 0:0

באָקס-מעטש וואַרשאַ—לאָדז

לאָדז בעזיגט וואַרשאַ מיט 7:9

נעכטען איז אין וואַרשאַ פאָרגעקומען אַ באָקס־מעטש צווישען דער רעפּרעזענטאַנץ פון לאָדז און דער רעפּרעזענטאַנץ פון וואַרשאַ, דער אַלגעמיינער רעזולטאַט איז געווען 7:9 לטובת לאָדז. די בעזונדערע רעזולטאַטען זענען געווען פאָלגענדע פּאַוולאַק (לאָדז) האָט רעמיזירט מיט ראָטהאָלץ (גוויאַזדאַ־וואַרשאַ). קרושימירסקי האָט געוואונען ביי לושטשינסקי (לאָדז), וואַזשניאַקאָוויטש (לאָדז) האָט געוואונען אויף פונקטען ביי בערנשטיין. באַנאַשאַק (לאָדז) האָט רעמיזירט מיט גלאָוואַצקין. גאַרנצאַרעק (לאָדז) איז גלייך אין דער ערשטער רונדע פערוואונדעט געוואָרען אין אויג און איז מעהר נישט פעהיג געווען צו קעמפען. דער זיג איז אָנערקענט געוואָרען פאַר פּיראָרסקין, שטאָהל (לאָדז) האָט רעמיזירט מיט דאָראָלקאַ, קעמפּאַ (לאָדז) אין דער האַלב שווערער וואָג האָט פערשפּילט ביי קאַרפּינסקין, ראָסלאָוו (לאָדז) אין דער שווערער וואָג האָט געוואונען ביי פּאַלקאָווסקין.

צו דער ווינטער-מכביהדע אין זאַקאָפּאַנע

די לעצטע טעג פון איינשרייבען זיך

ס׳זענען שוין די לעצטע טעג פון איינשרייבען זיך אַלס טוריסטען צו דער ווינטער „מכביאַדע" אין זאַקאָפּאַנע. אָנמעלדונגען נעהמט אָן ה׳ איגנוש. ווייגבערג אין לאָקאַל פון וואַגאָרלי, פּיעטריקאָווער 64, צווישען 4 און 7 אָוונד.

דעם 1 פעברואַר 3 בייטאָג: דאָקטוירים־אונטערזוכונג פון די אָנטיילנעהמער און 18־קילאָמעטער־לויף, 9 קילאָמעטער פאַר יוניאָרען, 4 קילאָמעטער פאַר יוגענד און 8 קילאָמעטער פאַר פרויען. 5 אַ זייגער: אַרויסשיקען צום 18־קילאָמעטער־לויף, צום 9־קילאָמעטער־לויף פאַר יוניאָרען. 4־קילאָמעטער פאַר יוגענד און 8־קילאָמעטער פאַר פרויען. 6 אַ זייגער: גרילציהען פון די מאַנשאַפטען צום האָקעי־טורניר. האַלב 7 אַ זייגער: אַרויסשיקען די אָנטיילנעהמער אין גליטש און שליטען־פערמעסטונגען.

2 פעברואַר, 9 אַ זייגער פריה: גרויסער סטאַדיאָן, קאַשטשושקי גאַס, סטאַרט צום 18־קילאָמעטער־לויף. 10 אַ זייגער: סטאַרט צום 9 קילאָמעטער־לויף פאַר יוניאָרען, 10.30 אַ זייגער: סטאַרט צום 8־קילאָמעטער־לויף פאַר פרויען. 12 אַ זייגער טאָר אין קושניץ: איינצעל־געיען פאַר מענער, 12.30: איינצעל־געיען פאַר פרויען. 14.30: דאָקטוירים־אונטערזוכונג צום שטאַפעט־געיען אויף 12־קילאָמעטער, 5 אַ זייגער, קליינער סטאַדיאָן קאַשטשושקי גאַס: גליטש־פערמעסטונגען, 8 זייגער: פערמעסטונגען אין האָקעי אויפ׳ן אייז.

3 פעברואַר — 10.30 זאַמעל־שטעל פאַר די אָנטיילנעהמער, 12 אַ זייגער — גליטש־טאָר אין קושניץ, געיען און פאָהרען פאַר מענער, 12.30 געיען פון פּאָרלעך פאַר פרויען, 1.00 אַ זייגער געמישטער פּאָרלעך־געיען, 5 אַ זייגער: גליטש־פערמעסטונגען. 17.30: אַרויסשיקען פרויען און מענער־שטאַפעטען, 8.00 אַ זייגער: סטאַדיאָן אויף קאַשטשושקי האָקעי־טורניר.

4 פעברואַר, 8 אַ זייגער פריה: גרויסער סטאַדיאָן־סטאַרט צו דעם מענער־שטאַפעט, 10.30 סטאַרט צו דעם פרויען־שטאַפעטען, 5.00 אַ זייגער: גליטש־פערמעסטונגען, 8 אַ זייגער: האָקעי־טורניר.

5 פעברואַר, 8 אַ זייגער פריה: סטאַרט פון סעניאָרען, 12 אַ זייגער: שפּרינג־בריצע אין קראָקאָוויאַ, 5 אַ זייגער: גליטש־פערמעסטונגען, 8 אַ זייגער: האָקעי־טורניר, 10 אַ זייגער: האָטעל „מאָרסקיע אָקאָ" — ראַוט.

פון מיינע רייזע־בלעטלער ● ● איבער האָלאַנד ● ●

יאָרענשטאַט

ל. מלאך

מען דאַרף נישט לאַנג זוכן אין אַמסטערדאַם דעם זכר פון אַמאָליגן און דעם פּולס פון איצטיגן יודישן לעבן.

די יודישע געטאָ האָט נישט געביטן איהר פּנים פון אַמאָל, אין מיטעלאַלטער. די זעלבע הייזער און געסלעך. דיזעלבע מאַרק און פּעקקויף־שטעלן. יאָדענבוק און יאָדענסטראַט און צעהנדליגער אַנדערע גאַסן און געסלעך, וואָס טראָגן אויף זיך אויפשריפטן, וואָס הויבן זיך אָן מיטן וואָרט „יאָדען", וואו עס האָבן געלעבט און לעבן נאָך היינט אין זעלבן מצב די איינגעוואַנדערטע פון שפּאַניע און פּאָרטוגאַל און..... די איינגעוואַנדערטע פון פּוילן, פון 16. יאָהרהונדערט און 20. יאָהרהונדערט.

אַרום 90 טויזענד זענען זיי אין צאָהל. די האָלענדישע יודן, די איינגעבירגערטע און פּעראָנדעוועטע. אָבער נישט פאַר יעדן איז דער פונדאַמענט גלייך, דער רוב לעבט אין אָרימקייט און ענגשאַפט. מאַרק־פּעקקויפּע און שטעלן ־ שטייער. די זיהן און טעכטער אַרבייטן שוין, ווער ביי טעקסטיל און ווער ביי בריליאַנטן־שלייפעריי. דאָס לעצטע איז כמעט ווי געשטאָרבן.

אין מלחמה־צייט האָבן די גאַליצישע יודן פון אַנטווערפּן אומגעקערט אַמסטערדאַם איהר הויכן אָנזעהן אויף דעם וועלט־מאַרק פון בריליאַנטן־האַנדעל, איז אַנטווערפּן געבליבן ווי אָפּגעשטאָרבן, האָט די בעלגישע מלוכה געשיקט שלוחים צו יודן אין אַמסטערדאַם און זיך געבעטן: — קומט צוריק קיין אַנטווערפּן. די בערזע איז ליידיג און דער מאַרק איז וויסט. און ווי באַלד דאָס מלכות בעט צוריק איז מען צוריקגעגאַנגען. די וואַלוטע אין בעלגיע איז אַ קליינע, פאַר איין האָלענדישן גולדן קריגט מען שיער גאַנצע פופצעהן בעלגישע פראַנקען. האָט מען זיך אַרומגעזעהן, אַז מען קאָן דאָרט, אין בעלגיע קריגן ביליגערע אַרבייטס־הענד! און... טייערע פּרייזן אויף סחורה, האָט מען זיך צוריקגעצעקלט. איצט זענען דאָ אין אַמסטערדאַם איינצעלנע דימענט־שלייפעריען. די, וואָס אַרבייטן ביי דעם טייערסטן שטיין, די, וואָס שלייפן אוצרות צווישן זייערע פינגער, לעבן אין דער גרעסטער אָרימקייט. אַזוי דאָ און אַזוי אין אַנטווערפּן.

די יודישע פּאָרטוגעזן, אַרבייטער־קינדער פון די האָלענדישע יודן, זענען די אָפּגעשטאַנענסטע אויף'ן געביט פון אָרגאַניזאַציע. נישטאָ קיין אויפן די צוזאַמענצונעהמען, זיי זענען פרום און צוריקגעהאַלטן, בענקענדיג מיט וואָס עס לאָזט זיך און זענען געטרייע פּאַטריאָטן, זעהען עטוואַס פון זייער פּאָטער־לאַנד און באַגייסטערט פון זייער קעניגין ווילהעלמינאַ.

די יודישע גאַסן שטעלן מיט זיך פאָר בעסטן פון אָרימקייט, שמוץ, אָפּגעריסן און חושך. די הייזלעך האַלטן זיך קוים, ווי געקלאַמערט מיט די לעצטע כוחות פון זקנה, איינס אין אַנדערן, שוקלען און שוהלען. יעדער לאָדן האָט עפּעס צו דערצעהלן און יעדע שוועל האָט עפּעס וואָס צו זאָגן.

דער האַנדעל געהט מיט אַלט אייזן און חפצים. בלומען און פישלעך. שבת איז שטיל, פאַרהאַמערט, פאַרקלאַפּט. די מלכה־שבת שפּאַצירט איבער די ברודיגע גאַסן און איז זיך טובל אין די דורכלויפענדיגע אָפענע קאַנאַלן, וואָס זענען שוין גאָר נישט אַזוי ציכטיג און קריסטאַלענדיג.

די אַלטע הייזלעך וואַשן זייערע פונדאַמענטן אין די קאַנאַלן, שטעהן דאָרט ווי „ביז איבער די קניע אין וואַסער". דאָרט שווימען אַרום העלצער, פּעסלעך, און שלאָגן זיך אָן ביי די פאַרקלאַמערטע טיהרן.

אַ גאַנצע וואָך זיצן די בעלי מלאכות ביי [illegible] קעלערן. נידעריג, אַז מען קאָן דאָרט נישט זיין שטייענדיג, נאָר זיצענדיג ביי דעם קליינעם שוסטער־טישעל, אויפ'ן קיילעכדיגן בענקעלע. און אַט אַזוי קלאַפּט מען אויס אויף דער קאָדעשווע די יאָך פּרנסה. אַט אַזוי ווי דער הענדלער אויפ'ן מאַרק שרייט אויס מיט אַ הייזעריג קול דעם טאָג חיונה.

איבער די פענסטער פון די יודישע קרעמלעך מערקט זיך דער אויפשריפט „אָדם". דאָס איז דער טייטש: „אונטער ראַבינאַט אויפזיכט", דאָס וואָרט „כשר" איז נישט גענוג און נישט מאַסגעבענדיג. און דער ראַבינאַט איז אַ מאַכט. איז אויטאָריטעט און הערשט איבער די ניינציג טויזענד יודישע הייזער.

און די ניינציג טויזענד יודישע הייזער האָבן אויך אַ מאַכט און אַ דעה איבער דער שטאָט. פון די פיר שטאָט־באַלעבאַטים זענען דריי יודען. זאָגט די בעפעלקערונג אין גוטמוטיגן טאָן:

— די שטאָט אַמסטערדאַם איז אונטער דער אויפזיכט פון ראַבינאַט!

און די דריי פון די פיר שטאָט־באַלעבאַטים האָבן זיך דאָס גענומען מאָדיפיצירן די געטאָ. אַביסעל אויסלופטערן דעם דלות, עטוואָס ליכטיגער מאַכן דעם חושך. אַ נייע געטאָ איז אויפגעשטעלט געוואָרן מיט מאָדערנע הייזער, מיט ברייטערע גאַסן. נייע און שיינע וואַסער־טעראַסן מיט ברייטע פענסטער און הויכע טירען און דאָרט אַריבערגעטראָגן די „יאָדענשטאַט".

וואוינט די „יאָדענשטאַט" איצט אין נייע, אין מאָדערנע, אין בעקוועמע גאַסן, אין לאָקאַלן, נאָר דער האַנדעל געהט אָן דאָ, אויף אַלט יאָדענהאָק. זונטאָג, ווען איבער גאַנץ „מקום", אַמסטערדאַם זענען די געשעפטן צו, איז דאָ אָפן און דער האַנדעל געהט אָן אין פולן ברען, קומען די האָלענדער אַהער, קומען קויפן פרישע איינקויפעכצן. מען קומט אויפ'ן רייטוועגעלע און אויף דעם אויטאָמאָביל. מען קומט צופוס. מען האַנדעלט און מען דינגט זיך און מען קויפט מציאות, מציאות אונטער דער אויפזיכט פון ראַבינאַט!..

פון דעם גאַנצן גרויסן רוהם, וואָס דאָס האָלענדישע יודענטום האָט געטראָגן, פון דעם גאַנצן אַמאָליגן גלאַנץ איז געבליבן בלויז אַביסעל קאָנסערווירטע שמות: אַ שוהל.

די גרויסע שוהל איז נאָך ביים היינטיגן טאָג דער שטאָלץ פון דער פּאָרטוגעזיש־יודישער קהלה, אַ הויכער בנין, שוואַרץ־רויטע ציגעל, אָהן בעזונדערע בעפּוצונגען אָדער אָרנאַמענטן. נישטאָ דער פאָלקסטימליכער חן און די אייגנאַרטיגקייט פון די אַלטע שוהלען. עס קאָן אויסזעהן ווי אַ שפּייכלער, אָדער אַ קאַזאַרמע. די שוהל געבויט אין דער צווייטער העלפט פון 16־טן יאָהרהונדערט, איז נאָך פעסט און שטאַרק און היבשלעך פריש איז איהר אויסזעהן.

דאָס איז כמעט דאָס איינציגע, וואָס די „פּאָרטוגעזער" האָבן צו ווייזן, חוץ באַטייליך די ביבליאָטעק ביי זייער סעמינאַר.

די שוהל איז אַרומגענומען מיט אַ דיקער מויער, ווי אַ פעסטונג, עס האָט נאַטירליך געדינט פאַר אַ שוץ־וואַנט, אַ פעסטונג אין די צייטן פון די קרייץ־צוגן און אַנדערע אָנפאַלן. די פעסטונג־מויער האָט אין זיך אַ גאַנצע רייה בנינים, וואוינונגען פאַר זייער כלי־קודש און בעדינער. דאָרט געפינט זיך אויך די גרויסע „יודישע" ביבליאָטעק פון סעמינאַר.

צוויי גאַנץ ענגע צימערן פון ברוינעם האָלץ מיט דאַך־פענסטער. די ווענט בעשטעהען פון בלויז.... ספרים. אין אַ גאַנץ גוטע אָרדענונג צושטעלט און אָפּגעהיטן. אַ גאַלעריע און אויבן ווידער... עין יעקב'ס, משניות'ן, שולחן־ערוך'ס פון פערשידענע דרוקן און לויט פערשידענע נוסחאות.

פרויען קען מען דערקענען אין זייער ליבע און פערברעכנס

בלאָנדע פרויען האַנדלען אַנדערש ווי שוואַרץ־חנ'עוודיגע, זאָגט פראַנצויזישער פּראָפעסאָר

אַ בעקאַנטער פראַנצויזישער שריפטשטעלער און פילאָזאָף פּראָפעסאָר דזש. דוּוואַל, האָט פערעפענטליכט אַנ'אויספיהרליכע אָפּהאַנדלונג, וואו ער ערקלערט, אַז ער האָט געמאַכט אַנ'אויספיהרליכע אויספאָרשונג וועגן בלאָנדינקעס און ברונעטקעס, און ער איז געקומען צו דער איבערצייגונג, אַז „בלאָנדינקעס דערהרג'ענען זייערע געליבטע. אָבער ברונעטקעס דערהרג'ענען זיך אַליין". דער בעוואוסטער פּראָפעסאָר ערקלערט אַזוי: „בלאָנדינקעס און ברונעטקעס בעלאַנגען צו צוויי פערשידענאַרטיגע ראַסעס. עס מאַכט נישט אויס ווי טיף אַ בלאָנדינקע זאָל נישט ליבען אַ מאַן, וועט זי אָבער קיינמאָל נישט פערגעסען זיך אַליין. גאַנץ אַנדערש איז עס מיט אַ ברונעטקע, אַפילו ווען זי איז נאָר לייכט פערליבט אין אַ מאַן, לעבט זי זיך אַריין אין גאַנצען אין איהר ליבע, זי ווערט איבערגעגעבען צו איהם. מען קען זאָגען, אַז זי איז כמעט זיין שקלאַף, אַפילו ווען זי קעמפט געגען איהם. די בלאָנדינקע איז ווי אַ גוט בערעכענט קעצעלע, און די ברונעטקע איז ווי אַ געטרייער הונט. דאָס מיינט בשום אופן נישט, אַז איינע איז אַ בעסערער מענש ווי די צווייטע. אַדרבה, אַז די ברונעטקע וועט זיין אַ בעסערע ווייב ווי אַ בלאָנדינקע. דער אמת איז, אַז אַ בלאָנדינקע קען זיין אַנ'אויסערגעוועהנליך געטרייע פרוי. נאָר די מאָטיוון, וואָס טרייבען זי דערצו, זענען אַנדערע".

פּראָפ. דוּוואַל ערקלערט ווייטער, אַז די הויפּט אַנדערשקייט פון אַ פּראַקטישען שטאַנדפּונקט, צווישען בלאָנדינקעס און ברונעטקעס ווערט בעמערקבאַר, ווען די מענער אין וועלכע זיי זענען פערליבט, פערלירען זייער אינטערעס אין זיי, אָדער ווערען קאַלטליך אין זייערע בעציהונגען. סיי די בלאָנדינקע און סיי די ברונעטקע וועלען ליידען צוליב דעם. דער אונטערשייד איז אָבער, וואָס די בלאָנדינקע איז איבערצייגט פון אָנהויב אָן, אַז דאָס איז די שולד פון איהר מאַן און זי איז לגמרי אין גאַנצען אומשולדיג און דעריבער דאַרף ער בעשטראָפט ווערען. די ברונעטקע פיהלט אָבער, אַז זי איז אויך שולדיג אין דעם אומגליקליכען צושטאַנד. די בלאָנדינקע וועט מיט אַ ריינעם געוויסען אָנגעבען אין געריכט געגען איהר געליבטען, אַרויסגעבען זייערע ליבע־בריף צו די צייטונגען, אַריינזעצען איהם אין געפענגעניש אויב ער קען נישט צאָהלען זיין געלד־שטראָף, און אויב זי קען דאָס נישט דורכפיהרען אָדער זי איז נאָך דערצו אַ פּאַסי'ענטע, וועט זי איהם צוברעכען דעם שאַרבען מיט אַ האַמער אָדער איהם אַריינשיסען אַ קויל אין האַרצען.

„די ברונעטקע" — זאָגט פּראָפ. דוּוואַל — „איז מעהר אָנ'אומזיכערע. זי פיהלט, אַז אויב זי האָט אַ געליבטען און ער האָט איהר שטאַרק געליבט און פלוצלונג האָט ער איהר אויפגעהערט צו ליבען, מוז עפּעס זיין אין דעם. זי הויבט זיך אָן גריבלען אין איהר אייגענער נשמה. זי הויבט אָן בעמערקען, אַז לוי איז נאָר אַליין געווען צום טייל שולדיג. זי האָט איהם נישט גוט גענוג בעהאַנדעלט. זי האָט צו איהם נישט גענוג צערטליכקייט אַרויסגעוויזען. זי ווערט אָפטמאָל איבערצייגט, אַז עס איז גאָר אין גאַנצען איהר שולד. זי טראַכט דעריבער וועגען זיך אַליין דערהרג'ענען, אַנשטאָט איהר געליבטען. די בלאָנדינקע האַסט דעם מאַן, דערפאַר וואָס ער פערלירט די ליבע צו איהר, און די ברונעטקע האַסט זיך אַליין, דערפאַר ווייל זי קען נישט אָנהאַלטען זיין ליבע".

דאָס איז זעהר אַנ'אינטערעסאַנטער פאַקט, און עס זענען גאַנץ געוויס דאָ סיי פרויען און סיי מענער, וואָס שטימען נישט איין מיט פּראָפ. דוּוואַלס מיינונג. בלאָנדינקעס וועלען אַוודאי פּראָטעסטירען געגען דעם. זיי וועלען בעהויפּטען, אַז דאָס איז אַ בלבול, זיי וועלען אָנווייזען אויף די דייטשע פרויען, די מעהרסטע פון וועלכע זענען בלאָנד, אָדער שוועדישע פרויען, וועלכע זענען גלייכצייטיג אויך זעהר געטרייע ווייבער, און עס ווערט אַפילו בעהויפּטעט, אַז זיי זענען גאָרנישט קיין היציגע, מאָרד־זוכענדיגע געליבטע אָדער ווייבער. פונדעסטוועגען איז אָבער אַ זאַנדערבאַרער פאַקט, אַז פּאָליציי־בעאַמטע שטימען איין מיט פּראָפ. דוּוואַל, האָט טאַקע דער הויפּט פון דער געהיים־פּאָליציי אין שיקאַגאָ, דזשאָן זאָרמאַן, זיך אַרויסגעזאָגט זעהר קלאָר און דייטליך וועגען דעם, אָט איז, וואָס ער זאָגט:

„עס קען ביי מיר גאָר קיין שום צווייפעל נישט זיין, אַז פּראָפ. דוּוואַל איז גערעכט. די ברונעטקע וועט אַלעמאָל פריהער טראַכטען וועגען בעגעהן זעלבסטמאָרד איידער צו בעגעהן אַ מאָרד אויף איהר מאַן אין ווען זי איז פערליבט. ווען עס פּאַסירט אַמאָל, אַז אַ ברונעטקע זאָל שוין יאָ ערמאָרדען איהר געליבטען אָדער איהר מאַן. פערשטיצט זי מיט איהרע ליפּען און מאַכט אַ שוויג. מען קען פון איהר קיין וואָרט נישט אַרויסקריגען. אַ בלאָנדינקע, אָבער, ווען זי דערמאָרדעט איהר געליבטען, איז אַלעמאָל היסטעריש. נאָך אַ זאַך, ווען מען אַרעסטירט אַ ברונעטקע אויף אַ מאָרד קלאַגע, דאַן דאַרף מען איהר זעהר שטרענג היטען, ווייל זי קען ביי דער ערשטער געלעגענהייט בעגעהן זעלבסטמאָרד. אַנדערש איז עס אָבער מיט אַ בלאָנדינקע. זי קען טאַקע וויינען און שרייען און זיין ווי היסטעריש, אָבער מען קען איהר איבערלאָזען מיט גיפט אין האַנד אָדער ביי אַנ'אָפענעם פענסטער. און מען מעג זיין זיכער, אַז זי וועט זיך נישט פערגיפטען און נישט שפּרינגען. בלאָנדע מערדערינס זענען אַזוי קאַלטבלוטיג און רוהיג, אַז זיי מאַכען אונז איינפאַך בערוהיגט דערמיט. זיי ווערען נאָר היסטעריש, ווען מען דערקענט זיי אַלס די שולדיגע. דאַן האַנדלען זיי אויך מאָל בעוואוסטזיניג. זיי דערצעהלען אַלערליי סאָרטען מעשיות, אין ליגען גרעסער פון דעם צווייטען, אַבי זיך צו ראַטעווען פון געפענגעניש. זיי גייען נאָך ווייטער און וועלען אַפילו וואַרפען אַ בלבול אויף אַנדערע. מענשען זאָגען, אַז בלאָנדינקעס זענען. בלאָנדע מערדערינס זענען אַזוי קאַלטבלוטיג אַז זיי זענען פּראַקטישער פון אַלע אַנדערע. און אַלעמאָל זוכען זיי נאָר דאָס, וואָס עס איז גוט פאַר זייערע אייגענע אינטערעסען".

יואל סלאַנים.

אַנ'עפּער מיט אַ וואָרים

(סקיצע)

ב. טולטשינסקי

אין אַנ'אָווענט, ווען עליזאַבעט גאַרפינקעל איז געווען אין גאָר אַ געהויבענער שטימונג, ווען זי איז צופלאַמטע געשטאַנען אין קיך ביים אויוון אָנגעטאָן אין אַ חנ'עוודיג פאַרטוכעל און באַקענדיג קליינע לאַטקעלעך פאַר איהר מאַן, וואָס איז ביים טיש געזעסען, האָט זי געזאָגט:

— דו ווייסט יאַקוב, ווען איך האָב היינט געטראָפען אין גאַס?

— ווען? אַ שוויגער? — האָט ער געפרעגט, נישט אַרויסווייזענדיג קיין איבעריגע נייגעריגקייט.

— ציליען. — האָט עליזאַבעט געענטפערט — צילע ליטנער.

און טאַקע באַלד האָט עליזאַבעט גענומען לויבען ציליען אין טאָג אַריין — ווי שעהן זי איז, ווי רייצענד און ווי אָנציהענד.

— ווען איך בין אַ מאַן. — זאָגט זי — וואָלט איך נישט געקאָנט בישטעהן דעם נסיון און איך וואָלט זיך גלייך פערליבט אין איהר... אָך, וואָס פאַר אַ פיגור!.. וואָס פאַר אויגען!.. וואָס פאַר ליפּען!.. די ליפּען איהרע, זאָג איך דיר, בעטען זיך פשוט מען זאָל זיי קושען... און דו ווייסט, — האָט זי מיט אַמאָל אַריינגעלעגט נאָך מעהר זיסקייט אין איהר טאָן. — דו האָסט געדאַרפט הערען ווי אַזוי זי האָט נאָכגעפרעגט אויף דיר! איך האָב זעהר מורא, אַז זי איז צו דיר נישט גלייכגילטיג...

פאַר וואָס זיין ווייב האָט זיך אין מיטען דערינען צולאָזט מיט אַזעלכע לויבגעזאַנגען וועגען אַ בעקאַנטער מיידעל, וואָס איז ווירקליך שעהן און רייצענד — דאָס האָט יאַקוב גאַרפינקעל נישט געקענט וויסען; עס איז איהם אָבער פונדעסטוועגען געווען אָנגענעהם צו הערן, אַז די שעהנע מיידעל, וועלכע קומט פון צייט צו צייט אַריין צו זיי אין הויז, האָט זיך אויף איהם נאָכגעפרעגט. און ס'איז איהם אויך געווען אָנגענעהם צו הערען די השערה, אַז זי איז צו איהם נישט גלייכגילטיג...

„מען וואָלט איהר טאַקע געקאָנט אָנהויבען שענקען „מעהר אויפמערקזאַמקייט". — האָט יאַקוב גאַרפינקעל שוין געהאַט פאַרטיג אַ בעשלוס און ער האָט שוין געטראַכט וועגען אַנ'אויסרייד זי אָפּצורופען אַמאָל אויפ'ן טעלעפאָן און זי איינלאַדען צו געהען מיט איהם פערברענגען אַנ'אָווענט...

די פרוי גאַרפינקעל האָט אָבער יאָ געוואוסט פאַר וואָס זי האָט גאָר פלוצלונג אַזוי שטאַרק גענומען לויבען די שעהנע מיידעל, ווען זי האָט דוקא נישט ליב געהאַט. ביי איהר איז דאָס געווען אַנ'אויסגערעכענטער פּלאַן און זי איז דערמיט אַנ'געזען, אַז איהר מאַן זאָל זיך מיט אימיצען פעראינטערעסירען און זאָל נישט איבערליגען שטענדיג אין דער היים... זאָל ער כאָטש אַ פּאָר מאָל אין דער וואָך און אין די אָווענטן אוועקגעהן פון דער היים!

פאַר עליזאַבעט'ן איז דאָס געווען זעהר וויכטיג, ווייל פונקט אין יענער צייט איז זי געווען שטאַרק פעראינטערעסירט אין הערי בולמאַן, וועלכער איז עטליכע מאָל אין דער וואָך אַריינגעקומען צו זיי אין די אָווענטן. ער, דער הערי בולמאַן, אַ מאַן פון אַ יאָהר צוויי־און־פערציג, האָט געוואוינט טאַקע אין דעם זעלבען הויז, ער איז געווען איהר מאַנ'ס אַנ'אַלטער גוטער פריינד, און כאָטש ער איז געווען פערהייראַט, האָט ער אָבער מיט זיין ווייב נישט געוואוינט און קיינער האָט נישט געוואוסט פאַרוואָס; בולמאַן אַליין האָט שטענדיג אויסגעמיטען צו רעדען וועגען דעם, און אַלע מאָל, ווען אימיצער האָט איהם געפרעגט פאַר וואָס ער לעבט זיך נישט איבער מיט'ן ווייב, האָט ער געהאַט איין ענטפער:

— עה, ס'איז נישטאָ פון וואָס צו רעדען!..

פון די וואַרימע בליקען, וואָס בולמאַן האָט אויף איהר געוואָרפען אין די אָווענטן, ווען ער איז ביי זיי אין הויז געזעסען, האָט עליזאַבעט פערשטאַנען, אַז עפּעס לאָזט איהם נישט רוהען און אַז ער האָט גרויס חשק צו איהר. דאָס האָט איהר פערשאַפט אַ סך פערגעניגען, און אין אַזעלכע מאָמענטען האָבען ביי איהר די אויגען געפלאַמט און זי האָט הילכיג און פרעהליך געלאַכט...

אין אַזעלכע מאָמענטען איז איהר אויך נישט איינגעפאַלען, אַז איצט איז דער מאַן איהרער אַנגאַנצען אַנ'איבעריגער אין שטוב.

וואָרים ווען ער וואָלט איצט אין שטוב נישט געווען, וואָלט בולמאַן זיכער גלייך צוגעגאַנגען צו איהר און נישט רעדענדיג קיין איין וואָרט, וואָלט ער זי גלייך פעסט אַרומגענומען און וואָלט זי אָנגעהויבען קושען...

ווערטער וואָלטען געווען איבעריג; דאָס קושען וואָלט אַרויסגעקומען ווי אַ זעלבסטפערשטענדליכע זאַך, אויף וואָס ביידע האָבען זיך שוין לאַנג געדריכט...

קיין גאָר שטאַרקע ליבע צו בולמאַנ'ען האָט עליזאַבעט נישט געפיהלט; אין איהר בעציהונג צו איהם איז געווען מעהר נייגעריגקייט ווי ליבע; עס האָט זי גלאַט געצויגען צו איהם, און אַלע מאָל, ווען זי האָט איהם געזעהן, איז זי געוואָרען צורודערט און עס האָט איהר אויך באַנג געטאָן וואָס ס'פּלאָנטערט זיך אַ געפיהל גלייך אַזוי זיך און קומט אַליין נישט צו דעם, צו וואָס ער וואָלט געוואָרפען צוקומען...

בעשולדיגען אין דעם האָט זי געקענט בלויז דעם מאַן איהרען, און דערפאַר איז זי דאָס [illegible] אַזוי נייגעריג, אַז ער זאָל זיך פעראינטערעסירען אין דער שעהנער מיידעל, צילע ליטנער, זאָל ער טאָן וואָס ער ווילל, אַבי ער זאָל נישט זיין אַזוי אָפט אין דער היים!...

דאָס איז ביי איהר געווען אַנ'אויסגערעכענטער פּלאַן, און דער פּלאַן האָט זיך איהר איינגעגעבען. גאַרפינקעל האָט אין די אָווענטן אָנגעהויבען קומען אַהיים אַלץ זעלטענער און זעלטענער און אַלע מאָל האָט ער עליזאַבעט'ן אַנ'אַנדער תירוץ אָנגעגעבען, עליזאַבעט האָט געוואוסט אַז די תירוצים זענען אויסגעטראַכטע, אַז אין דער אמת'ן איז ער גאָר פערנומען מיט דער שעהנער מיידעל, צילע'ן וועלכע האָט גלאַט ליב אַז מען זאָל זיין פערליבט אין איהר. עליזאַבעט'ן האָט דאָס אָבער נישט געאַרט, ווייל אין דערזעלבער צייט וואָס איהר מאַן איז געווען פערנומען מיט צילע'ן, איז זי געווען פערנומען מיט בולמאַנ'ען...

און געדויערט האָט זיך איהר די ערשטע צייט, אַז די בעציהונגען מיט בולמאַנ'ען האָבען איהר ווירקליך אַ נייעם גרויסען אינטערעס אין לעבען געגעבען; זי איז מיטאַמאָל נאָך שעהנער און יונגער געוואָרען; זי איז געוואָרען מעהר איבער־קלייבעריש און די קליידער וואָס זי האָט אָנגעטאָן און אַלע מאָל, ווען זי האָט אויף בולמאַנ'ען געוואַרט, איז זי געווען זעהר אומרוהיג און זי האָט שוין געוואוסט, אַז געוועהנליך וועט זיך דער אָווענט אָוועקגעהן אַזוי:

ביידע, אי ער, אי זי, וועלען זיך אַזוי פערלירען אין דער באַהענטקייט איינער צום אַנדערען, אַז זיי וועלען אין גאַנצען פערגעסען צי די טיר איז פערשלאָסען, צי ניין, און מיטאַמאָל, ווען ער וועט זי נעמען פיהרען אין פינסטערן צימער, וועט זי מיט שרעק זיך געבען אַ כאַפּ:

— ניין, נישט דאָ... איך וועל בעסער שטילערהייט אַריינקומען צו דיר אין הויז... געה שוין אַרונטער!...

(סוף מאָרגען).

שטאקהאלם, ס'צווייטע ווענעדיג

(איינדריקען)

פון ישראל ליכטענשטיין

ביי א צוואנציג-גראדיגע פראסט, שטייג איך איין אין האמבורג, אינ'ם צוג, וועלכער דארף מיך פיהרען ביז שטאקהאלם, אויסער דעם, וואס די אויסערליכע לאנדשאפטען, וועלכע לויפען פארביי, זענען וואונדערבאר און פערכישופען משוט דאס אויג, פערשאפען די שכנים, מיט וועלכע מען פאהרט, א'מת'דיג פערגעניגען, דא ווייסט מען נישט פון שטיפען זיך און געוואלדעווען, די באהנען זענען ריין, די רייזענדע רוהיג, מיט קליינע האנד-וואליזקעס. יעדער ווייסט, אז פאר געפעק זענען פערהאן עקסטרא באגאזשוואגאנען... מען שעפט משוט נחת פון אזא רייזע. אבער איך טראכט זיך, אז ווען אין האמבורג איז שוין אזוי קאלט, צו גיען עס האקט א צאן אין א צאן, טא וואס וועט נאך זיין אינ'ם קאלטען שוועדען?

איך האב טאקע נישט געהאט קיין מעות קומענדיג נעהנטער צו דער שוועדישער גרעניץ, האט דער שנעל-צוג אנגעהויבען כסדר זיך אפצורוהען... די וועגען זענען געוועזען אונגעהויער הויך בעלייגט מיט שניי.

מיין שכנ'טע, א דייטשקע, וועלכע זיצט גראד נעבען מיר, קען גארנישט אויסהאלטען פאר רחמנות אויפ'ן לאקאמאטיוו... זי האלט אין איין שרייען: „מיין גאט „דאס ארמע טיר.. אלע לאבען פון איהר, צוליב'ן רחמנות אויפ'ן שפיק-אייזען. נאך א פערשפעטיגונג פון 12 שעה קומען מיר ענדליך אן צו דער גרעניץ.

שטאקהאלם איז נישט נאר שעהן מיט איהרע ארכיטעקטורען און פלעצער, מיט איהר שענקייט איז זי געבענשט פון דער נאטור אליין, די גאנצע שטאט איז דורכגעאדערט מיט ים-אויסגוסען, עס איז כמעט נישטא קיין גאס, וואו עס זאל נישט זיין קיין בריק. נישט בחנם איז שטאקהאלם געקרוינט געווארען מיט'ן נאמען: „דאס צווייטע ווענעדיג".

א וואונדערבארער בליק שאפט זיך אויך ביים אנקוקען דעם הערליכען קעניגליכען שלאס, וועלכער הענגט אין מיט'ן וואסער.

אין שטאקהאלם רעדט מען נישט, נאר מען זינגט, עס איז זעהר אנגענעם צו הערען ווי דער שטאלצער שוועד זינגט אויס זיין שפראך.

די יודען לעבען אין שוועדען פערהעלטנישמעסיג נישט שלעכט, פון קיין אנטיסעמיטיזם ווייסט מען כמעט נישט.

דאס אפיציעלע געזעלשאפטליכע לעבען פון די שטאקהאלמער יודען, איז צוטיילט אין צוויי געמיינדעס — א פרומע, וואו עס רעקרוטירען זיך כמעט אלע איינגעוואנדערטע יודען, און א מאדערנע, וועלכע בעשטייט פון די אלט בעזעסענע. די פרומע רופט מען „די פוילישע געמיינדע" זי ווערט אנגעפיהרט פון א רייכען פראנקפורטער יוד, זי האט אנ'אייגענע שול, א שוחט, א מקוה א. ד. גל. זי מאכט דעם איינדרוק פון א פויליש קליין-שטעטלדיג קהלה-לעבען, די מאדערנע געמיינדע האט שוין א רייכע שול, עטליכע קהלה'שע הייזער און בענוג רייכע פאנדען צו דעקען זייערע גרויסע אויסגאבען, דער גרעסטער טייל פון איהרע מיטגלידער זענען אסימילירטע „יהודים".

דער שטאקהאלמער אויבער-ראבינער דער בעריהמטער געלערנטער ד"ר ערענפרייז איז א אנגעזעהענע פערזענליכקייט, ער איז א נאהענטער פריינד פונ'ם שוועדישען קעניג. ערשט לעצטענס איז ער בעערט געווארען פונ'ם קעניג, מיט דער גרעסטער שוועדישער אויסצייכנונג, ער ווערט פעררעכענט אלס איינער פון די בעסטע קענער פון דער שוועדישער שפראך, ווען נאר ער גיט ארויס א נייע בוך, ווערט עס צוכאפט פון אלע שוועדען. ביי וואוינענדיג אין שול א גאטעס-דינסט אום זונטאג... האט מיר בעמערקט מיין בעגלייטער:

— איהר זעהט, אט דער הויפט-שמש. אין פראק אין צילינדער, איז א קריסט...

איך פרעג: א הויפט-שמש אין א שול, פארוואס עפים נישט א יוד?

וואס הייסט? — ענטפערט מיר דער זונטאגבעטער — און אז מען דארף שבת אנצינדען, אדער אויסלעשען די עלעקטריע, וועט עס דאך א יוד נישט קענען מאכען!..

אין דער פערוואלטונג פון דער מאדערנער-געמיינדע געפינען זיך אויך צוויי מיטגלידער פון די פרומע, וועלכע פערטיידיגען דארט, די אינטערעסען פון די איינגעוואנדערטע יודען.

שפאצירענדיג איבער די שטאקהאלמער גאסען, און בעקענענדיג זיך מיט שוועדישע איינוואוינער, דערקענט מען, אז די מענשען אין דעם לאנד האבען נישט מיטגעמאכט דעם קריגס-חורבן... אלץ איז רוהיג, פעסט-איינגעפונדעוועט, מיט'ן אויסנאם, וואס איצט נאכ'ן קרעגער-סקאנדאל און אין צוזאמענהאנג מיט'ן פאלען פונ'ם ענגלישען פונט, האט זיך די שוועדישע וואלוטע א ביסעל א וואקעל-געטון, אבער אין לאנד מערקט זיך נישט צוליב דעם קיין בעאונרוהיגונג.

טראץ דעם, וואס שטאקהאלם איז אנ'אלטע פארט שטאט, האט זי נישט אין זיך דאס הינטערוועלט. און אפאשען-לעבען פון א מארסעל, אנטווערפען, אדער האמבורג, אמת, עס איז לעגענדאריש שיין צו בעזוכען נאהנט פון פארט די אלטע טונקעלע קעלער-קאפעס, אבער פאר א מעסער אדער אפילו סקאנדאל, דארף מען דארטען ווייניג וואס מורא-האבען...

גאר נאהענט פון פארט איז א כמעט אריענטאלישער לאבירינט פון לעגענדאריש שייןגעפלאסטערטע שמאלע געסלעך, שרייענדיג בעלויכטען מיט געשמאקפולע ליכט-רעקלאמעס. דארט געפונען זיך די דיכטסטע דעטייל געשעפטען פון ביזשוטעריע און גענוג-עלעגאנטע יודישע בעקליידונגס-געשעפטען.

די ערמארדונג פון גלח גאפאן

(ענדע פון 4-טע זייט).

ראנגע די נעמען פון די רעוואלוציאנערען-טעראריסטען.

— און דו ביסט איבערצייגט, — האט אנגעהויבען רוטענבערג, אז נאכדעם וועסטו בעקומען פון די אכראניקעס דאס געלד? און וואס וועסטו טון, אז זיי וועלען אונז אפנארען און געבען ווייניגער, אדער גארנישט געבען?

גאפאן האט אנגעהויבען פערטיידיגען דעם אכראניק ראטשקאווסקי'ן:

— דו ווייסט נישט, דו האסט נישט קיין בעגריף, וואס פאר א מענש דאס איז. קום מארגען אין רעסטאראן פון קאנטאן. דו וועסט זיך מיט איהם בעקענען, זיך אדורכשמועסען. ער איז א עהרליכער מענש און האט מיך נאך קיינמאל נישט אפגענארט. א חוץ דעם, אויב ער וועט נישט האלטען ווארט, וועלען מיר איהם דערהרג'ענען.

רוטענבערג האט געמאכט דעם אנשטעל, אז ער וואקלט זיך. גאפאן האט איהם אנגעהויבען צוצורעדען און מאהלען, וואס פאר א בעדייטונג עס האט אין לעבען 25 טויזענד רובל.

רוטענבערג האט געזאגט:

— יא, נאר... ווען איך דערמאן מיך, אז א גאנצע גרופע מענשען, וועלען געווארפען ווערען אין די טורמעס, אויפגעהאנגען ווערען... דאס זענען דאך אלע אונזערע פריינד, חברים...

— א נארישקייט—האט געענטפערט גאפאן — דו קענסט דאך זיי ווארנען. ראטשקאווסקי'ן וועט מען קענען זאגען, אז עס האט זיי עמיצער אנדערש געווארענט. דיין זאך איז נאר אנצורופען די נעמען. צי וועלען זיי שפעטער ארעסטירט ווערען, צי נישט—גאהט דיך נישט אן.

— יא... טראכט רוטענבערג, דאס וואלט געקענט מעגליך זיין, נאר אפשר וועט זיך נישט אלע איינגעבען בעצייטענס צו ענטלויפען, און איינגע וועלען דאך ארעסטירט ווערען.

גאפאן האט געענטפערט מיט א מערקווירדיגען ארגומענט.

„נו, דא קען מען גארנישט אויפטון; אז מען האקט א וואלד פליהען שפענער. האט מען דאך געשיקט קאליאיעוו'ן אויפ'ן טויט". (קאליאיעוו איז געוועזען דער, וואס האט געווארפען א באמבע אויף דעם גרויספירשט סערגעי אלעקסאנדראוויטש און וועלכער איז נאכדעם אויפגעהאנגען געווארען).

רוטענבערג האט שוין נישט געוואוסט ווי אזוי ווייטער צו פיהרען דאס געשפרעך. ער האט געווארט אויפ'ן מאמענט, ווען די ארבייטער פון דעם שכינות'דיגען צימער וועלען זיך אריינרייסען און א סוף מאכען צו דעם טראגישען שפיל. יענע האבען זיך אבער נישט בעוויזען אוז ער האט ווייטער געפיהרט דאס געשפרעך:

— גוט, נאר איין זאך האבען מיר פערגעסען, וואס וועל איך טון, אז די חברים וועלען זיך דערוויסען וועגען דעם. זיי וועלען דאך מיך דערהרג'ענען.

גאפאן האט א מאך געטון מיט דער האנד:

— ווי אזוי וועלען זיי זיך קענען דערוויסען וועגען דעם? וואס פארא בעווייזען וועלען זיי האבען? דו ווייסט, ווי עס האנדעלט אין אזא פאל די פאליציי, זי הימ אפ די איהריגע, ווענדעט אפ יעטווידען פערדאכט. ראטשקאווסקי וועט דיך ארעסטירען אויף א פאר טאג און נאכדעם וועסטו אנטלויפען פון דער טורמע גלייך קיין אויסלאנד.

רוטענבערג איז אלץ מעהר געווארען אויפבערעגט.

— און אויב, האט ער אויפגעהויבען די שטימע, און אויב די חברים וועלען זיך דערוויסען אז דו האסט מיך געמאכט פאר א פאליציי-אגענט און אז כ'האב געוואלט ארויסגעבען די גאנצע קאמפס-ארגאניזאציע, וואס, ווי דענקסטו, וועט דאן זיין מיט דיר? איך קאן דאך אויפשטעהן איצט און געהען זיי דערצעהלען אלצדינג.

— דו וועסט עס נישט טון, עס וועט דיר קיינער נישט גלויבען, איך וועל אלץ לייקענען און דיך וועט מען האלטען פאר אנ'אידיאט. דו האסט דען די קלענסטע בעווייזען?

רוטענבערג האט עס מעהר נישט אויסגעהאלטען. ער איז אויפגעשטאנען, צוגעגאנגען צו דער טיר, אויפגעעפענט און אריינגערופען די ארבייטער.

— איך האב איינגעלאדען די דאזיגע חברים, זיי זאלען הערען אלץ וואס דו האסט מיר געזאגט. איצט ווייסען זיי ווער דו ביסט.

מיט אנגסט האט גאפאן געקוקט אויף די מענשען, וועלכע זענען מיט צארנדיגע פנימער אריין אין צימער. אין ערשטען מאמענט האט ער נישט געקאנט ארויסרעדען קיין איין ווארט. ווען ער האט אין די פערזאמעלטע דערקענט זיינע אלטע גוטע פריינד, האט ער בעקומען לשון:

— ליבע חברים... פריינד, דאס אלץ איז ניט אמת. איך האב דאס אלץ געזאגט נאר, כדי אויסצופרובען רוטענבערג'ן.

די ארבייטער האבען זיך אויף איהם געווארפען, האבען איהם געבונדען און פערצויגען די שטריק אויפ'ן האלז. זעהענדיג פאר זיך דעם טויט, האט גאפאן גערופען:

— ברידער... ברידער... געדענקט וועגען דער פערגאנגענהייט. זייט מיר מוחל!

— מיר זענען נישט מעהר דיינע ברידער. דיין ברודער איז איצט ראטשקאווסקי,—האבען געשריגען די ארבייטער. דו ביסט א פעררעטער און א שפיאן.

רוטענבערג איז מיט גרויל ארויס פון צימער

די ארבייטער האבען צוגעשלעפט גאפאנען צו א האקען אין דער וואנד און האבען איהם אויפגעהאנגען. זיבען א זייגער אין אווענד איז פערענדיגט געווארען דער משפט איבער דעם מענש, וועלכער האט געפיהרט די מאסען צום צער.

Dr. Z. RAKOWSKI

ספעציאליסט פאר

אוירען, נאז, האלז און לונגען-קראנקהייטען

11 ליסטאפאד 9 (קאנסטאנטינער)

טעל. 127-81

שפרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7

נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 11—2

אין כעלמי פון 8—9 פריה.

ארימער יודישער בחור ווערט א מיליאנער

בריף פון סטאניסלאוואו

גאנץ סטאניסלאוואו רעדט איצט פון פאלגענדער סענסאציאנעלער און העכסט אינטערעסאנטער געשיכטע:

אין סטאניסלאוואו וואוינט זייט לאנגע יאהרען די פאמיליע שנארער, וועלכע בעשטעהט פון א פאטער, מוטער צוויי טעכטער און איין זוהן. דער פאטער, א סוחר און רעליגיעזער יוד האט זיינע קינדער געגעבען א בעל הבתישע ערציהונג און זיי איינציגע געלאזט שטודירען, עס האט זיך אבער געמאכט א שלעכטע צייט, האבען די קינדער אנגענומען פאסטענס און אזוי ארום צוגעהאלפען אין דער פרנסה. שפעטער האט זיך די לאגע אזוי געענדערט, אז די קינדער האבען אויסגעהאלטען די גאנצע שטוב. דער בן יחיד, שלמה'לע איז געווען אנגעשטעלט אין א היגער טעקסטיל-פירמע און האט זעהר שעהן פערדינט, וואס איהם געגעבען די מעגליכקייט זיך שעהן אנצוטון און אויך צו פערקעהרען אין דער בעסערער געזעלשאפט. ווען עס האבען זיך אנגעהויבען די רעדוקציעס אין איין מאכטער רעדוצירט געווארען פון פאסטען און ביי די איבריגע צוויי קינדער זענען די פענסיעס אזוי פערקלענערט געווארען, אז ס'איז געווען שווער מפרנס צו זיין די גאנצע שטוב. האט זיך אין שטוב אנגעהויבען אנ'עלענד און דחקות אזוי ווייט, אז דער פאטער האט צוויי מאל געפרובט בעגעהען זעלבסטמארד, דאך צום גליק האט מען איהם ביידע מאל אפגעראטעוועט. אפשר איז דאס נאך אויך געווען צו ווייניג, ווערט זייער איינציגער זוהן שווער קראנק. די דאקטוירים פעראָרדענען, אז ער זאל ארויספאהרען אין די קארפאטען צוליב לופט-ענדערונג.

אין שטוב איז קיין גראשען נישט געווען, זענען די עלטערען ארומגעלאפען צו זייערע קרובים און מיט טרעהרען אין די אויגען געבעטען רחמים, אז מען זאל רחמנות האבען אויף זייער איינציגען זוהן און איהם העלפען ראטעווען אבער — אהן רעזולטאט.

אין שכנות פון דער פאמיליע שנארער וואוינט א העכערער באהן-בעאמטער, א קריסט, מיט וועלכען די שנארער'ס האבען ביז איצט קיין שום בעציהונגען נישט געהאט. זייענדיג שטארק פערצווייפעלט, וואס זי קען נישט העלפען איהר הייס געליבטען זוהן, האט די מוטער בעשלאסען אריינצוגעהען צום קריסט און איהם אלץ דערציילען, אפשר וועט ער אויף איהר רחמנות האבען און איהר בארגען דעם נויטיגען סכום, אפשר — האט זי געקלערט — וועט פון איהם קומען די ישועה. וכך הוה. דער קריסט, אן אידעלער און אינטעליגענטער מענש האט נישט לאנג געקלערט און געבארגט די נויטיגע סומע. דאס איז געווען אין מאי פון פערגאנגענעם יאהר. נאך שווערער מיה און מאטעריעלע האבען די עלטערען ארויסגעשיקט זייער זוהן קיין וואראכטא.

אין דער זעלבער צייט האט אין וואראכטא ער-פענסיאנאט געוואוינט א יונג בילד-שעהן מיידעל מיט'ן נאמען שווארצשטיין. איהר פאטער וועלכער האט בשעת דער מלחמה אויסגעוואנדערט קיין קובא, האט זיך דארט ערווארבען א גרויס פערמעגען, מער געסען אין דיך פרוי און קינד, וועלכע ער האט איבערגעלאזט אין פוילען און דארט חתונה געהאט. זיין ערשטע פרוי האט שווער געארבייט און געגעבען איהר קינד א גוטע ערציהונג און זיך אויך שעהן געקליידעט, ווען דער קריזיס האט זיך פערשטארקט זענען אויך איהרע פרנסה-קוואלען שוואכער געווארען, ביז אין שטוב האט זיך אנגעהויבען איינצופירען דער הונגער. דורך עפעס א צופאל איז זי געוואויר געווארען, אז איהר מאן לעבט און בעלאנגט צו די רייכסטע מענשען אין קובא און אויך, אז ער האט צום צווייטען מאל חתונה געהאט.

דורכ'ן פוילישען קאנסולאט אין קובא האט זי זיך פערשטענדיגט מיט איהר מאן, וועלכער האט אנגעהויבען צושיקען א סך געלד, נאר ארויפנעהמען צו זיך די פרוי מיט'ן קינד האט ער נישט געוואלט. ווייל מיט יענער פרוי האט ער געלעבט גליקליך און צופרידען.

צוליב גרויס צער, וואס דער מאן האט זי אוועקגעווארפען און וויל זיך צו איהר נישט נעמען, האט זי בעקומען א קרעבס און אבליגענדיג עטליכע חדשים קראנק, איז זי געשטארבען אין ווארשאוער שפיטאל. דאס מיידעל, בלייבענדיג אליין, עלענד, אהן קיינעם האט גענומען איהר גורל אי איהרע אייגענע הענד. זי האט אנגעשריבען א לאנגען און וואריעמען בריף צו איהר פאטער קיין קובא און איהם שטארק געבעטען, ער זאל זיך מיט איהר פעראינטערעסירען, ווייל זי איז עלענד און האט קיינעם א חוץ איהם.

דער פאטער האט איהר בעשטימט א פענסיע פון 100 דאלאר א חודש.

זי האט זיך געלעבט זעהר סאליד און אין אנהויב פון דעם פערגאנגענעם זומער־סעזאן איז זי געקומען פון ווארשא קיין וואראכטא זיך אביסעל אויסרוהען.

די צוויי יונגע מענשען האבען זיך נעהנטער בעקענט און זיך שטארק פערליבט.

בשתיקה, אהן קיינעמס וויסען האבען זיי זיך פערלאבט.

נאך דעם אויפענטהאלט אין וואראכטא האבען זיי זיך ביידע צעטיילט זי: קיין ווארשא, ער: קיין סטאניסלאוואו. אין דער היים האט ער וועגען גארנישט דערצעהלט.

מיט צוויי חדשים צוריק האט דאס פרייליין שווארצשטיין בעקומען א טעלעגראם פון קובא, אז איהר פאטער איז געשטארבען און אויף איהר פערשריבען זיין גאנץ פערמעגען.

נאך דעם ווי זי האט בעקומען דעם טעלעגראם איז זי תיכף אוועקגעפאהרען קיין קובא.

יענע וואך האט דער יונגער שנארער בעקומען א בריף מיט דאקומענטען, אז ער זאל תיכף קומען קיין קובא, וואו נאך דער חתונה מיט זיי וגעליבטער, וועט ער ווערען דער אייגענטימער פון דעם גרויסען פערמעגען.

וואס עס האט זיך אפגעטון ביי די שנארער'ס אין שטוב, ווען זיי זענען פון אלעמען געוואויר געווארען איז שווער צו בעשרייבען.

דער זוהן האט בעשלאסען מיטצונעמען קיין קובא זיינע עלטערן און שוועסטער און זיך גרייטען זיך שוין אין וועג אריין.

די אויסערגעוועהנליך סענסאציאנעלע געשיכטע האט אין סטאניסלאוואו און אין דער סביבה געמאכט א גרויסען איינדרוק און איז איצט דער געשפרעך פון טאג פון אלע איינוואוינער.

יעקב שלעסער.

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

אין די פאבריקען פון „שייבלער און גראהמאן"

(2) כידוע, האבען לעצטענס אין די פאבריקען פון שייבלער געארבייט 1250 ארבייטער אין דער שפינערייא אויף קשיענזשי מלין.

שוין פון פרייטאג דעם 13 ד.ח. האט אנגע־הויבען צו ארבייטען די שפינערייא אויף קשיענזשי מלין, געבענדיג בעשעפטיגונג 200 ארבייטער (פון דער צאהל 100 — פון גראהמאנס פאבריקען).

היינט וועט אנהויבען צו גיין די טרייבערייא אויף קשיענזשי מלין, אויף וועלכער עס וועלען אר־בייטער 200 ארבייטערינס.

דער טערמין ווען עס וועט אנהויבען צו גיין גראהמאנס וועבערייא און שפינערייא איז נאך נישט בעקאנט.

אויף די ווענד פון שייבלערס וועבערייא זיינען אויסגעקלעבט מודעות, אז די מייסטערס און ארבייטער זאלען זיך מעלדען אין דער וועבערייא אויף קי־לינסקיעגא צו די לייטער פון דער דאזיגער אפ־טיילונג.

90 פראצענט זאקען-ארבייטער שטרייקען

זיי ווילען זיך נישט לאזען רייסען די לוינען

(א) נעכטען איז אין לאקאל פון זאקען-אר־בייטער-פערבאנד, אויף פעטריקאווער 64 פארגע־קומען א פערזאמלונג פון אנ'ערך 800 שטרייקענדע זאקען-ארבייטער פון „ג. עטינגאן", „ווידענוואום" און „פאריזער".

זיי שטרייקען דערפאר, ווייל מ'וויל זיי ריי־סען דעם צווי-אויך קנאפען לוין ביז 15–20 פראצענט.

די פערזאמלעטע האבען בעשלאסען ווייטער צו שטרייקען און נישט מספים זיין אויף קיין רעדוקציע.

ס'איז אויך בעשלאסען געווארען, אז די פערוואלטונג זאל זיך בעמיהען צו שליסען מיט די פאבריקאנטען פון דער דאזיגער בראנזשע א קאל־לעקטיווען אפמאך. ווייל ביים איצטיגען מאמענט שטרייקען אנ'ערך 90 פראצענט ארבייטער פון דער זאקען-בראנזשע.

א וואזשנער תנא-בארטעק

א מעסער-שטעכער מיט אלע מעלות...

(2) נעכטען ביינאכט איז איינ'ם ערשטען אמ בולאטאריום פון דער שטאט־פאליציי אויף גדאנסקא 80, ארעסטירט געווארען, און אפגע־פיהרט געווארען אין קאמיסאריאט דער מעסער־שטעכער, סטאניסלאוו מיקיעקא — א פויגעל-בחור וואס איז גוט בעקאנט אין דער פאליציי און אין דער אונטערוועלט אונטערן צונאמען „מיקרוש".

דער דאזיגער „בעקאנטער יונגערמאן" האט נעכ־טען קודם המעשה — צושטאכען מיט א מעסער די 22־יעהריגע סטעפאניא סאלעדיא (א גאסען־מיי־דעל), דערנאך האט ער איהרע חתנים איהם דערפאר „אפגעדאנקט" מיט עטליכע מעסער־שטעך.

ער איז דאן אליין אוועקגעפאהרען אין פאגאר־טאוויע, געמאכט דארט, סתם, מחמת פערגעניגען, א גרויסען סקאנדאל, געגעבען קלעפ צוויי סאניטארען, בעליידיגט דעם דאקטאר און איז לסוף אנגעקומען אין די הענד פון דער פאליציי.

פייערליך געעפענט די אינטעליגענטע-קוך ביי „נותן לחם"

נעכטען איז אין לאקאל פון דער פאלקס־פארטיי (זשעלאזנא 10א) פארגעקומען די פייער־ליכע ערעפענונג פון דער אינטעליגענטען־קוך ביי „נותן לחם".

צו דער פייערונג זענען געקומען פערטרע־טער פון דער מאכט, פארשטעהער פון דער פרעסע דעלעגאציעס פון פעראיינען און געסט.

די וואיעוואדשאפט איז געווען פערטרעטען דורכ'ן נאטשעלניק טימעניעצקי. די סטאראסטווע האט פערטרעטען דער רעפערענט נאוואקאווסקי. די פאליציי־קאמענדע — קאמיסאר מאטולעוויטש.

ס'זענען אויך אנוועזענד געווען דעלעגאציעס פון שניידער־מייסטער־צעך; וועבער־מייסטער־פער־איין, ראד־פעהקער, שערער־פעראיין, פישער־פער־איין, אלטע גארדער־אבער־סוחרים־פעראיין א. א.

די קהלה האט צו דער פייערונג נישט גע־שיקט קיין פערטרעטער.

אין פריש - רעמאנטירטען זאל, עפענט דער פרעזעס, פרנס כאריי די פייערליכקייט מיט א קור־צע רעדע, בעגריסט די פארשטעהער פון דער מאכט און פרעסע. דאן ווייזט דער רעדנער אן אויף דעם מורא'דיגען קריזיס, מענשען געהען אויס פון הונ־גער, נישט נאר אין די קעלער־שטובען און אויף די בוידעמס, נאר אויך דער־מיטעלשטאנד און די אינטעליגענץ, וועלכע קענען זיך נישט גענ'ן צו וואשען ס'פנים אין די יואוילטעטיגע אינסטיטוציעס.

די אינטעליגענטען - קוך, וואס ווערט איצט געעפענט, וועט טאקע געבען די מעגליכקייט די דערמאהנטע מענשען צו געבען א גוט, געשמאַק מיטאג, אין א שעהנעם, זויבערן לאקאל פאר 25 גראשען.

אין אנפאנג וועט די קוך פארגעפרייט פאר 300 פערזאן, און מיט דער צייט, ווען די קוך פערבייטער'ן די טעטיגקייט פאר 500 פערזאן.

עס זענען פאראויסגעזעהען סובסידיעס פון שטאטישען הילפס־קאמיטעט פאר ארבייטסלאזע און ארימע, און פון דער קהלה.

באך דעם, ווי מאגיסטער שטעקעל גיט איבער א קורצען טעטיגקייטס־בעריכט פארן לעצטען יאהר פון „נותן לחם", שניידט דער פערטרעטער פון דער וואיעוואדשטווע, נאטשעלניק טימעניעצקי, איר בער דעם באנד פון עס־זאל.

דער כאר פון דער יוגענד־סעקציע זינגט צום שלוס דעם פוילישען הימן, און די פייערליכקייט ווערט געשלאסען.

שטערבליך פערוואונדעט א פאליציאנט

(2) פֿאַרנעכטען האט די קרייז-פאליציי אין קאנין ארויסגעשיקט דעם פאליציאנט יוזעף ראביטי־גא, ער זאל מאכען א קאנטראלע אין די נאהענטע וועלדער, וואו עס ווערען אפט אדורכגעפיהרט וואלד-גנבות.

אין א וואלד האט ער פערהאלטען עטליכע פערדעכטיגע פערזאן, וועלכע האבען זיך נישט געקאנט אויסלעגיטימירען, און ער האט זיי גע־פיהרט צו דער פאליציי-קאמענדע קיין קוטנע.

אויפ'ן וועג האט איהם אבער איינער פון די פערשוינען מיט א דראנג געפאלסען דעם קאפ, און ערשט אין א פאר שעה שפעטער האבען איהם פויערים געפונען מיט א געפלאצטען שארבען און אפגעפיהרט אין שפיטאל.

מ'זוכט די מערדער.

דער ענ׳ין=זאקזשעווסקי אין אפעלאציע-געריכט

(2) מיט עטליכע וואכען צוריק האט דאס לאדזער קרייז-געריכט פערמשפט דעם פרויען־מערדער, דעם באהן-קאסירער ראמאן זאקזשעווסקי אויף 8 יאהר טורמע.

אין די נאהענטסטע טעג וועט דער ענין בעטראכט ווערען אינם אפעלאציע-געריכט אין ווארשא.

מ'האט דעריבער דעם פער משפט'ען אריבער געפיהר'ט פון דער לאדזער טורמע אין א ווארשעווער.

געפעהרליכע באנדיטעריי

(2) אויף רוג אביוואטעלסקא און קאנשנא זענען אומבעקאנטע באנדיטען בעפאלען און מערדערליך צושלאגען איינעם יאן דעטקא (פון אביוואטעלסקא 45).

פאגאטאוויע האט איהם אין א סכנות'דיגען צושטאנד מיט צובראכענע ריפען אפגעפיהרט אין שפיטאל.

די העכסטע ענטוישונג...

(2) אין טויער אויף רושנאווסקא 7 האט נעכטען אויסגעטרונקען א גרעסערע דאזע סובלימאט די 22־יאהריגע ווארשאווער מיידעל העלענא ווראבלעווסקא.

וואס איז געווען די סיבה?

זי איז געקומען צו איהר געליבטען צו גאסט קיין לאדז, און האט איהם געטראפען מיט אנ' אנדערער...

מ'האט זי אפגעפיהרט אין שפיטאל.

Dr. med. H. LUBICZ

ספעצ. פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקה.

צעגעלניאנא 7. טעל. 141-32

נעמט אן פון 8–10 פריה. פון 12–2 נאכמ. און פון 5–8 אוונט. זונטאג פון 9–11 בייטאג.

ענטהילט א געדענק=טאוועל לזכר פון אנ׳אומאפהענגיגקייטס=העלד

(א) נעכטען בייטאג איז אויף קאנסטאנטינער פאלעשיע פארגעקומען די פייערליכע ענטהילונג פונ'ם געדענק טאוועל לכבוד דעם פראגיש-אומגע־קומענעם קעמפער פאר פוילענס בעפרייאונג, יוזעף מאנטוויל-מירעצקי.

צו דער פייערונג זענען געקומען פארשטע־הער פון דער מאכט, ארבייטער-אינסטיטוציעס, פארשטעהער פון פ. פ. ס. און פון געווען. קאמבס־ארגאניזאציעס פון ווארשא מיט די ה"ה קוואפינ־סקי, בארליצקי, שלעדזשינסקי, פיאלקאווסקי, ארצי־שעווסקא בראש.

נאך דער רעדע פונ'ם שטאט-פרעזידענט זשעמיענצקי איז ענטהילט געווארען דער געדענק־טאוועל, אויף וועלכען עס געפינט זיך פאלגענדע אויפשריפט: „שטאטישע קאלאניע אויפ'ן נאמען פון מאנטוויל-מירעצקי. אויפגעבויט אין 1928—1931 יאהר, אנגערופען מיט'ן נאמען פונ'ם העלד, וועל־כער איז, אינ'ם קאמף פאר אומאפהענגיגקייט און סאציאליזם, לויט א צארישען אורטייל אומגעקומען אויף דער תליה אין 1908".

זאפאלקע=קאמבינאציעס

(א) זאפאלקעס זענען דאך, כידוע, „אנ'אפער־נער איין און דרייסיג". און דעריבער ווערען א

הגם די גויטיגען זיך וער אין איהר.

איך בין טיף איבערצייגט, אז אויב די קאַ־סעס וועלען פיהרען אנ'ענטשפרעכענדע פראפא־גאנדע, וועט נישט שווער זיין א סך צו דערגריי־כען אויפ'ן געביט פון געזעלשאפטליכע וואקלאדען, דארט, וואו די קאסעס וועלען אנשטרענגען אויף מני־עות מצד די פערוואלטונגען פון די קהלות, מאגיסט־ראטען, בענק, געזעלשאפטען א. אז. וו., מוז מען אנהויבען א ברייטע פראפאגאנדע דורך צונויפרו־פען מיטינגען, דורך ארטיקלען אין דער פרעסע, דורך זאמלען אונטערשריפטען, דורך אויסאיבען א דרוק אויף די צענטראלעס פון די געגעבענע געזעל־שאפטען וכדומה.

סך זאפאלקע־פערקויפער געשטעלט, און איי־דער זיי פערקויפען די פעקלעך זאפאלקעס, נעהמען די אראפ פאר זיך צו עטליכע — „צום עויגען אנ־דענקען" — אהויצוזאגען...

טרעפען זיי אבער אן אויף אמביטנע קונים, וואס טענה'ן: — מיר צאהלען זילבערנע 10 גראַ־שען־מטבעות, און מיר פאדער'ן מיט דער גאנ־צער ענערגיע און קאטעגארישקייט די פולע צאהל זאפאלקעס!...

מאכען זיך סקאנדאלען.

די אקציזנמאכט האט דעריבער ארויסגעשיקט א דערמאהנונג צו איהרע קאנטראלער, אז זיי זאלען שטרענג אכטונג געבען אויף די זאפאלקע־פערקויפער, און אין פאלען פון א „שמיידריידעל" זאלען זיי צוגעצויגען ווערען צו א שטראף־פער־אנטוואָרטליכקייט.

ווען אבער די מאכינאציעס זאלען זיך איבער־חזרן — וועלען אנגענומען ווערען די קאנצעסיעס.

ד״ר א. בירערמאן.

מאנטאג, 16 י"ח טבת תרצ"ג

יאנואר

זון-אויפגאנג 7.45

זון-אונטערגאנג 3.39

טאג=נאטיצען

לאמיר שאפען אהנפראצענטיגע געזעלשאפטליכע וואקלאדען

גרויס זענען די אויפגאבען פון די ג"ח־קאסעס אין איצטיגען מאמענט פון ביטערן קריזיס. מאן איין טאג־אויס שלאגען־אן די טירען פון די קאַ־סעס כסדר נייע מחנות נצרכים, וואס בעטען זיך אנ'הלוואה — און מיר, טוער פון די קאסעס, קאַ־נען זיך נישט קיין עצה געבען. עס פעהלען תמיד אויס פאנדען אויף צו בעפרידיגען אלע ווענדו־נגען. און נישט קיין חידוש. די ג"ח־קאסעס זענען ס'רוב ענטשטאנען אין די לעצטע יאהרען פון קריזיס, ווי־זשע איז מעגליך געווען אנצוזאמלען דעם געהעריגען גרויסען גרונט־קאפיטאל, וואס זאל באמת קאנען אלעמען העלפען. וואלטען מיר אין די גוטע צייטען פארן קריזיס אנגעזאמעלט קאפיטאלען, וואלט אויך די איצטיגע ארבייט א סך לייכטער אנגעקומען. איצט אבער מוז מען זוכען כל'ערליי מיטלען, ווי־אזוי צו פערגרעסערן דעם אומזאץ־קאפיטאל, כדי צו העלפען דעם בעל־מלאכה, ווען ער געהט צום עקזאמען, דעם קרע־מער — ווען ער קויפט זיך אויס א פאטענט, דעם קליינהענדלער, ווען ס'געהט צו א יריד א. א. וו.

איך האלט, אז מיר האבען נאך נישט אויס־געשעפט אלע ארטיגע מעגליכקייטען, ווי אזוי אַ־ריינצובעקומען פאנדען אין אונזערע קאסעס. אין יעדער שטאט און שטעטעל איז דא אהן א שיעור געזעלשאפטליכע, ווירטשאפטליכע, פילאנטראפישע ארגאניזאציעס. יעדע פון זיי, ווי ארים זי זאל נישט זיין, האט תמיד ליגען א געוויסען קאפיטאל, פרעגט זיך פארוואס זאל דער דאזיגער קאפיטאל נישט ווערען זיי געהעריג אויסגענוצט פאר אונזערע לוים, פארוואס זאל מען מיט די דאזיגע סומען נישט העלפען די נויטבעדערפטיגע.

איך לייג דעריבער פאר א קאנקרעטען פראַ־יעקט, זאלען זיך אונזערע פערוואלטונגען, וועלכע בעשטעהען אגב זעהר אפט פון פערוואלטונגס־מיטגלידער אין פערשידענע בענק, קאאפעראטיוען, געזעלשאפטען וכדומה, ווענדען צו די דאזיגע אינ־סטיטוציעס מיט'ן פארשלאג אויסצולעגען אונז קורץ טערמיניגע הלוואות. בעזונדערס דארפען דאס טאן די קהלות, וועלכע האבען טיילמאל ליגען געלדער אויף לעגאטען. זאל די קהלה די דאזיגע געלדער, וועלכע זי טאר נישט אנריהרען, נאר מיט די פראצענטער אונטערשטיצען די פעראיינען, וואס ענט־שפרעכען די בעדינגונגען פון די מנדבים, איבער־ווייזען דער קאסע, אפילו אויף א לענגערן טער־מין. וואס שייך ווידער די פראצענטער, וועלכע די וואלט בעקומען פון געלדער — זאל זי זיי בע־טראכטען אלס א טייל פון דער סובסידיע, וועלכע די קהלה איז מחויב צו געבען דער קאסע.

אויסער די קהלות דארפען מיר אויך קלא־פען אין די טירען פון די מאגיסטראטען. אין א סך שטעט זענען פארהאן קאמונאלע קרע־דיט־קאסעס. לאמיר אומעטום פערלאנגען, אז די מאגיסטראטען זאלען אונזערע קאסעס סובסידירען נישט בלויז מיט סובווענציען, נאר אויך איבער־געבען אין אונזער רשות געוויסע געלד־סומען אלס הלוואות, אהנפראצענטיגע, אדער אויב מ'וועט דאר־פען צאהלען פראצענטער פון די דאזיגע הלוואות, זאלען עס צאהלען די מאגיסטראטען. ווי די לעצ־טער אונזערע האבען געזעהען פון דער קאַסע־פאנדען פון דער גאליצישען שטעטעל פרזשע־סקא, איז דאס נישט קיין ווייטער חלום, נאר ווערט שטאקע אין א טייל שטעטלעך פערווירקליכט.

ס'איז מיר בעקאנט א פאקט מיט א שטעטעל מראזי, וואו די קהלה האט אנגעהויבען א זאמלונג פאר א בית־המדרש. די געזאמעלטע 600 [illegible] זע נען דערוויל איבערגעגעבען געווארען אין דער ארטיגער ג"ח־קאסע און זיי ליגען שוין דארט 4 יאהר. וויפיל נוצען האבען שוין געבראכט די דאזיגע 600 גילדען? איצט וויפיל אזעלכע סומעס ליגען נישט־אויסגענוצטערהייט אין פערשידענע אינ־סטיטוציעס, געזעלשאפטען וכדומה?

אויך מיט פקדונות מוזען מיר פיהרען א ראציאנעלע ווירטשאפט. אויב מיר נעהמען־אן פק־דונות, מוזען מיר לכתחילה וויסען אויף וואס פאר א טערמין, אויב דער פקדון איז אנ'אהנטערמי־ניגער, מוז זיין א בעדינג, אז אין פאל, ווען דער בעל־פקדון וועט אימיצען וועלען ארויסנעהמען פון דער קאסע, איז ער לכל־הפחות 3 חדשים פריהער ווארענען דעם מעלדען.

די קאסע מוז האבען אויסגעשטעלט א רשימה פון די פקדונות, די דאטעס, ווען יעדער איז צאהל באר. אזא מין איבערזיכט איבער די דאטעס פון צאהלבארקייט וועט אונז דערמעגליכען צו רעגו־לירען די אויסצאהלונגען. ס'טאר נישט געשעהען, אז אין איין חודש זאל מען דארפען אויסצאהלען א גרעסערע צאהל פקדונות און דורך דעם זאל א געוויסע גרופע לוים, וואס אויך זיי פאלט דער טערמין פון בעקומען אנ'הלוואה, צוליב אונזער שלים־מזל'דיגער, נישט־אויסגערעכענטער פקדונות־פאליטיק, ליידען און נישט בעקומען קיין הלוואה.

היינט—צוגאב-פאבאר-קאמיסיע

(2) דער סדר פון די זיצונגען פון דער פאבאר-קאמיסיע איז פאלגענדער:

די קאמיסיע פאר דער פ. ק. או. לאדז — פּמאט 1 וועט אמטירן אין לאקאל אויף אל. קאשטשושקי 21, היינט ד. 16 ד.ח. פון 8 פריה. פ.ק.או. לאדז–שטאט 2–אין דעם זעלבען לאקאל דעם 17 ד. ח. פון 8 פריה.

היינט, מאנטאג, דארפען זיך שטעלען די פאבאראוצעס פון 1911 און עלטערע, וועלכע האבען נאך ביז איצט נישט ערלעדיגט זייערע מיליטער-פליכטען, וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון 2, 3, 5, 8, 9, 10 און 11 - טע פאליציי - קאמיסאריאטען.

דעם 2-טען טאג, די זעלבע פאבאראוצעס פון די 1, 4, 6, 7, 10, 12, 13 און 14-טע פאל קאמיסאריאטען, אויב זיי האבען דערהאלטען אויפפאדערונגען פון דער לאדזשער סטאראסטווע.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען: י. קאפראיוסקי (קאמיעסקא 15), ס. טראוקאווסקי (בזשעזשינער 56), מ. ראזענבלום (שרודמיעסקא 12), מ. בארטאשעווסקי (פיעטרקאווער 95), י. קלופּטא (קאנטנע 54), ל. טשינסקי (ראקיטשינער 53).

היט זיך פאר גליטשיגע טרעפען

(2) געכטען האט זיך אויף די טרעפען, אויף לאגעווניצקא 4, אויסגעגליטשט די 50-יאהריגע פרוי ברכה ראזענבערג און צובראכען זיך דעם רעכטען פוס.

פאגאטאוויע האט די פרוי אפגעפיהרט אין יצדאגאשטשער שפיטאל.

פערזענליכעס

דער „דגל הרבנים" אין אמעריקא שרייבט אונז: א מיטגליד פון דער אגודה הרב דר. יצחק מנחם וואפנער בעווכט יעצט לאנדאן און פאריז אלס אונזער דעלעגאט צוליב יודישע צוועקען. איז אויך אינטערעסירט אין געוויסע זאכען לטובת הכלל ובפרט תקנת עגונות און אנדערע עהנליכע אנגעלעגענהייטען.

הרב דר. וואפנער וועט אויך בעזוכען די פוילישע גרויסע יודישע צענטער'ס ווי ווארשא, לאדז, ביאליסטאק, קראקא און לעמבערג.

לויט דעם רייזע-פלאן וועט הרב וואפנער זיין אין לאדז ענדע יאנואר אי"ה.

הרב דר. וואפנער וועט בעת זיין לאדזשער בעזוך וואוינען ביי זיין פאטער דער יאנאווער רב הרב ר' שמואל יוסף וואפנער רזנאווסקא נומער 3.

נייע פאסט-מארקען

(2) לויט ווי מ'אינפארמירט אונז פונם פאסט-אמט, לאדז 1, האט דאס פאסט-מיניסטעריום צוליבן 250-יאהריגען יובל פונם ווינער אפשלאג, צעשלאסען ארויסצוגעבען פאסט-מארקען, וועלכע דארפען דערשיינען אין אנהויב פונם קומענדיגען קווארטאל.

פריע טריבונע

די הינטערקוליסען פון בערלינער געריכט

נישט פלעמען האט דער בערלינער אורטייל איבערראשט. ווער עס האט נאכגעפאלגט די גאנצע אקציע, וועלכע איז זייט א געוויסער צייט געפיהרט געווארען געגען רעוויזיאניסטישען „זאנדער-פערבאנד" ווי אויך געגען איינציגע רעוויזיאניסטישע פיהרער, האט בעקענט פאראויסזעהען, אז דער אורטייל וועט פאלען.

דער רעוויזיאניסטישער „זאנדער-פערבאנד" האט זיך געווענדעט צום פאריזיצער פון קאנגרעס-געריכט ד"ר גראנעמאן מיט א פארשלאג, אז די פערהאנדלונגען זאלען פארקומען אין דער צייט פון ציוניסטישען קאנגרעס. אלס מאטיוו האט דער „זאנדער-פערבאנד" אנגעגעבען, אז מאיר גראסמאן געפינט זיך יעצט אין ארץ-ישראל. אז פערהאנדלונגען אין יעצטיגען מאמענט זענען פערבונדען מיט פיל טעכנישע שוועריגקייטען און אומנויטיגע קאסטען, און אז דער ריכטער-קאמפלעט איז א טענדענציעזער. פון 6 ריכטער, וועלכע געהערען צום קאנגרעס-געריכט, האט מען געפונען פאר נויטיג צו בעשטימען דוקא אזעלכע רעוויזיאניסטען-געגנער ווי דעם פועלי-ציוניסט ד"ר אסקאר קאהן און דעם „ברית-שלום'ניק" ד"ר וואלפסבערג, א מיטגליד פון דייטשען „מזרחי", וואס האט זיך אפגעריסען פון מזרחיסטישען וועלט-פערבאנד. ווי מיר ווייסען, האט זיך דאס בערלינער געריכט מיט די אלע גערעכטע מאטיווען נישט גערעכענט און דער אורטייל איז געפאלען. עס זעהט אויס, אז די ספערען, וואס האבען דעם פראצעס אינסצענירט, געגען שווארק געווען פעראינטערעסירט, אז דער אורטייל זאל ווי אמשנעלסטען ארויסגעטראגען ווערען. און דא קומען מיר צו די הינטערקוליסען פון דעם דאזיגען אזוי אייגנארטיגען פראצעס. עס פרעגט זיך דאך א פראגע: פארוואס שטערט מען נישט פערשידענע ציוניסטישע פראקציעס און אפילו יחידים צו פיהרען זעלבסטשטענדיגע פאליטישע אקציעס און נאר געגען דער רעוויזיאניסטישער פראקציע ווייזט מען ארויס אזוי פיל תקיפות?

מיר פערשטעהען גאנץ גוט די סבה פון קריי־צוג געגען די רעוויזיאניסטען און עס איז שוין א סוד פאר גאנץ בראד, אז די דאזיגע אנטי-רעוויזיאניסטישע אקציע האט א געוויסען ציל: צו ערמעגליכען ד"ר ווייצמאן צוריק צו בעקומען די פרעזידענטור פון דער יודישער אגענץ. און די קאמף-מעטאדען פון בן-גוריון און אנדערע זיילען פון ווייצמאן-רעושים געגען רעוויזיאניסטישע פיהרער און געגען דעם רעוויזיאניסטישען „זאנדער-פערבאנד" אלס אזעלכען, זענען די ערשטע שרים צו דער פערווירקליכונג פון ד"ר ווייצמאנ'ס חלום וועגען צוריקקעהרען צו דער פרעזידענטור.

דער ווייצמאן-צד אין דער עקזעקוטיווע ווייסט גאנץ גוט, אז ביים קומענדיגען XVIII ציוניסטישען קאנגרעס, וועלכער קומט פאר דאס יאהר, וועט דער רעוויזיאניסטישער „זאנדער-פערבאנד" שפילען א גרויסע, אויב נישט א דעצידירענדע ראלע. דורכ'ן אנקלאגען דעם „זאנדער-פערבאנד" אין קאנגרעס-געריכט האט זי געוואלט פאראליזירען די רעוויזיאניסטישע קאנגרעס-אקציע, וועלכע הויבט זיך בקרוב אן און מיט'ן כח פון אורטייל, ערקלערען דעם „זאנדער-פערבאנד" אלס ליקווידירט. די איניציאטארען פון בערלינער געריכט האבען אבער געהאט א טעות, מיינענדיג אז דורך אזעלכע אינקוויזיטארישע מיטלען וועלען זיי אבשטעלען דעם אימפעט פון די רעוויזיאניסטען צו די קאנגרעס וואהלען. עס איז נישטא קיין כח, וועלכע זאל קענען ברעכען די וואהל-אקציע פון די רעוויזיאניסטען און זייער קאמפלוסטיגקייט מיט דעם ווייצמאן-רעושים.

די יודישע מאסע, וועלכע פערשטעהט די גרויסע סכנה, וואס דראהט אונזער אויפבוי-ווערק אין ארץ ישראל מיט'ן צוריקקעהרען פון ד"ר ווייצמאן צו דער מאכט, וועט אויפהויבען איהרע מעכטיגע פראטעסט-שטימע געגען די מעטאדען פון קאמף געגען דעם רעוויזיאניסטישען „זאנדער-פערבאנד", וואס זענען אמבולסטען געקומען צום אויסדרוק אין בערלינער קאנגרעס-געריכט.

יוסף נירענבערג.

וואסערע מטבעות ווערען ארויס-געצויגען פון פערקעהר?

(2) פון ניי-יאהר 1933 זענען די זילבערנע 1-זלאטע-מטבעות געווארען אויס רעכטליכער צאהל-מיטעל. די אפטיילונגען פון באנק פאלסקי וועלען זיי אויסטוישען ביז סוף יאהר 1934.

די זילבערנע 2-זלאטעס פון דער 1-טער עמיסיע (גרעסערע) וועלען קורסירען ביז סוף יאנואר ה. י. און אין משך פון גאנץ יאנואר וועלען זיי מוזען אנגענומען ווערען דורך די פערזאנ-אינטערעסירטע צדדים.

נאכ'ן 31 יאנואר ה. י. וועלען די אויסגעטוישטע 2-ער זלאטעס צוריקגעצויגען ווערען פון פערקעהר, און די אפטיילונגען פון דער באנק פאלסקי וועלען זיי אויסטוישען ביז'ן 31 אנואר 1935.

פאר די זילבערנע פינפער-זלאטעס (גרעסערע) איז נאך נישט בעשטימט דער טערמין פון אויסטויש, און זיי וועלען קורסירען צוגלייך מיט די פינפער-זלאטעס פון דער צווייטער עמיסיע.

DOKTOR

H. WOŁKOWYSKI

צעגעלניאנא 4, טעל. 216-90

ספעציאל-ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע. אלע ארט אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.

נעמט אן פון 8–2 און פון 5– 9 אוונט.

בעזונדער ווארטע-צימער פאר פרויען.

א שרפה

(א) נעכטען איז אויף פעטריקאווער 69 אין דער אפיצינע אויפן דריטען שטאק, מחמת א דעפעקט אין קוימען. אויסגעבראכען א שרפה: עס האט זיך אנגעצונדען א בעלקע און דערנאך האט זיך די שרפה אריבערגעטראגען אויפן צווייטען הויף – אויף 67.

פייערלעשער האבען נאר 2 שעה ארבייט דאס פייער לאקאליזירט.

דער היזק בעטרעפט אנ'ערך 25 טויזענד זלאטעס. עס האבען געליטען 4 וואוינונגען.

גענעראל-פערזאמלונג פון די פויזנער פאהרערס

ביים 2. קליינהענדלער-פעראיין

נעכטען איז פארגעקומען די גענעראל-פערזאמלונג פון די פויזנער פאהרערס, אונטער'ן פארזיץ פון ה' צענציפער.

דעם טעטיגקייטס-בעריכט גיט אפ דער פרעזעס און די פויזנער פאהרערס ה' זיסמאן שפייזער. דער בעריכט איז פון די פערזאמעלטע איינשטימיג אנגענומען געווארען. עס רעדט אויך דער פרעזעס פון דער צענטראלע מענדעל מינץ. ער ווייזט אן אויף די פאגראמען, וואס איז פארגעקומען אין די לעצטע 2 יאהר אויף די פויזנער מערק און נאר א דאנק די אינטערווענצען פון סיים-דעפוטאט ד"ר ראזענבלאט און לאווניק אלעקסאנדער יאצעל, האבען זיך די כולינאנישע אנפאלען אפגעשטעלט. די פערזאמלונג דריקט אויס צוטרוי דער אלטער פערוואלטונג.

עס קומען פאר נייע וואהלען, וועלכע גיבען פאלגענדען רעזולטאט: פרעזעס – זיסמאן שפייזער, וויצע-פרעזעס – הילל לענקאווסקי, סעקרעטאר – אברהם גאלדשטיין, קאסירער – וואלף סאלאמאן, ישראל עפשטיין, שלמה פרידמאן, יצחק פייטלאוויטש. קאנדידאטען: ישראל קליין. ארי' קעניג, יעקל גראנדשטיין. רעוויזיאנס-קאמיסיע: אברהם טארגאווניק, יעקב טענצער, ירחמיאל עפשטיין.

ווענען טיטאניובקעס

די נייע גילזען פון דער פוילישער ערפינדונג א. נ. „טיטאניובקי" האבען בעקומען לעגאליזאציע דורך די דערלויבניש פון געזונדהייטס-דעפארטאמענט און מיניסטעריום פאר עפענטליכער אויפזיכט פון 24 דעצעמבער 1932 („מאניטאר פאלסקי" פון 31.12–32) וואס האט מיטגעטיילט. אז ס'זענען נישטא קיין שום בעווארענישען וועגען די גילזען פון ביבולקע מיט טאבאק-פעדים אונטערן נאמען „טיטאניובקי".

ד. אײזראעל

משפחות אין פלאמען

סענסאציאנעלער ראמאן פון יודישע פאמיליע-לעבען

(70

די בעגעגעניש צווישען מרים'ען און דוד'ן איז פארגעקומען נישט אין קאבארעט „אוריא", נישט 12 ביינאכט, נישט דורכ'ן קעלנער נומער 12 און נישט אין קאבינעטען. זיי האבען זיך ווי באר דער אווענד איז צוגעפאלען, געטראפען אויף אן אפגעלעגענער גאס, וואו זיי האבען געקענט טראכטען, אז קיינער וועט זיי דארט נישט זעהן.

דוד איז געקומען נאך א שטיק פאר דער בעשטימטער צייט, ער האט זיך געדרעהט הין און צוריק און מיט אונגעדולד אויסגעקוקט ביז ס'הערט זיך בעוויזען מרים'ס סילועטקע, די, וועלכע ער האט כסדר געזעהען אין חלום. ענדליך איז זי געקומען, רוהיג מיט קליינע טריט איז זי צוגעגאנגען צום ארט, וועלכער זי האט געהאט בעשטימט פאר דוד'ן. הגם מרים האט געוואוסט, וואס דוד וועט צו איהר רעדען, איז זי דאך געקומען, זי איז געקומען, ווייל זי האט געפיהלט, אז דוד איז אומגליקליך, אז זי איז די איינציגע, וועלכע קען מיט א ווארט מיט א בליק מילדערען זיינע ליידען. קיין שום האפנונגען, קיין שום צוזאגען, האט זי איהם אבער נישט געקענט געבען.

ווען זי איז צוגעקומען נאהענט צו דוד'ן, האט מרים געזאגט:

— גוטען אווענד, דוד, דערביי האט מרים אויסגעשטרעקט צו איהם איהר קליין הענטעל.

דוד איז ווי צומישט געווארען. ער האט נישט געוואוסט, וואס ער זאל טון, צי ער זאל נעהמען דאס אויסגעשטרעקטע הענטעל, אדער זאל ער מאכען דעם אנשטעל, אז ער האט דאס געווידערשט בעמערקט, ער האט אבער נישט געקענט ביי־שטעהען דעם נסיון און האט גענומען מרים'ס האנד, וועלכע האט איהם געבריהט ווי פייער. אזוי ווי אן עלעקטרישע שטראם וואלט אדורך דורך זיין גאנצען ליב, ער וואלט געוואלט נישט מעהר ארויסלאזען מרים'ס הענטעל, פון זיין גרויסער, מיט האר בעוואקסענער האנד, זיינע אויגען האבען געגלאנצט, זיינע ליפען האבען געציטערט. מרים האט ארויסגעצויגען די האנד און האט גע־זאגט:

— איך זעהט איהר, ווי מאדנע דאס זאל נישט זיין בין איך דאך געקומען, אויסהעה'ען אייער פערלאנג.

איידער דוד איז אהערגעקומען האט ער שוין געהאט אנגעגרייט אין די געדאנקען א גאנצען פלאן, ווי אזוי ער וועט רעדען צו מרים'ען, וועלכע ס'וועט זיין די ערשטע פראגע, וועלכע די צווייטע און אזוי ווייטער. איצט אבער איז ער אזוי ווי שטום געווארען. ער האט אלץ געהאט פערגעסען און געדאנקען זוכען אנ'ענטפער באלד אויף מרים'ס ערשטער פראגע.

— איך וויל אייך בעטען, מרים, אז איהר זאלט מיך נישט בעטראכטען, ווי קיין ישיבה בחור, ווי א מענש, וועלכער האט מיט זעלטליכע זאכען גאר נישט צו טון, וועלכער לעבט בלויז מיט חלומות און מיט איינרעדענישען....

— אבער ניין, איך האלט אייך נישט פאר אזעלכען, איך קען אמת, זעהר ווייניג, אבער אויף וויפיל איך האב געהערט, זענט איהר נישט אזעלכער, איהר זענט סובטשעל און עמפינדליך.

— ס'קען זיין, אז מען רופט דאס אויס, איך ווייס יועני דעם נישט, איך ווייס בלויז, אז איך האב א נשמה און א הארץ. צוויי אזעלכע זאכען וואס בענקען, רייסען זיך צו עפעס אזעלכעס, צו וועלכען איך קען נישט דערגרייכען.

— צו וואס, האט מרים שטיל געפרעגט.

— צו אייך, מרים, צו אייך, צו אייער מענשליכקייט און צו אייער מיידעלישקייט, איך פיהל, אז איך וועל אהן אייך שוין נישט מעהר קענען לעבען, אז אלץ, וואס איך טו איצט און וועל ווייטער טון, וועט אלץ זיין אין צוזאמענהאנג מיט אייך, מיט אייער פערזאן....

מרים האט ארויסגענומען א קליין ווייס טיכעלע און אנגעהויבען צו ווישען די טרעהרען, וועלכע האבען זיך איהר געדריקט אין די ווינקעלעך פון די אויגען.

— איהר ווייגט מרים, האט דוד דערשראקען געפרעגט, האב איך אייך מיט עפעס בעליידיגט, מיט עפעס וועהגעטון.

— ניין, נישט צוליב דעם וויין איך, איהר האט מיך נישט בעליידיגט און נישט וועהגעטון. אבער דוד, ווי הויך איך זאל אייך נישט שעצען, ווי איך זאל נישט אפשאצען אייערע ערהויבענע און היילעגע געפיהלען, וויל איך, אז איהר זאלט פרובען אויך מיך צו פערשטעהען.

— איך וועל נישט נאר פרובען, נאר טאקע פערשטעהען, זאגט מיר עפעס, זאגט דאס ערגסטע, נאר אויפריכטיג און ווי א פריינד.

— אין דעם קענט איהר זיכער זיין, איך וועל אייך זאגען, אז איהר זאלט מיך פערשטעהען, אז איך קען אויך האבען דאס זעלבע הארץ און די זעלבע נשמה, וואס רייסט זיך אויך, וואס טוט אויך וועה, נאר....

— וואס נאר?

— נאר צו אן אנדערען, וועלכען איך האב ליב, ווי מיין אייגען לעבען, צו איינעם, וועלכען איך האב געטראפען אין מיין לעבען און פערבונדען מיין הארץ מיט זיינעם, מיינע פריידען, מיינע ליידען מיט זיינע...

א לאנגע צייט האט דוד געשוויגען. די צונג אין מויל איז געווען פערטריקענט און ער האט מיט איהר נישט געקענט רירען. מרים האט גע־זעהען. אז דוד געפינט נישט קיין ענטפער און זי האט צוגעגעבען, כדי איינמאל פאר אלעמאל איבערצורייסען דוד'ס אלע חלומות און פאנטאזיעס.

— דוד, איך האב שוין א חתן, איך האב דיר דאס שוין דוכט זיך איינמאל געזאגט.

— און איך האב דעמאלט געמיינט, אז איהר לאזט דאס גלאט אזוי וויסען, כדי פון מיר פטור צו ווערען.

— ניין, דוד איך טראכט אפילו נישט וועגען דעם, אבער איך טאר דאך דיך נישט אפנאר־רען. ס'וואלט דאך געווען א פערברעכען, אז איך זאל אייך פערפיהרען מיט פאלשע האפנונגען און איהר זאלט שפעטער בלייבען ענטוישט.

— איהר זענט גערעכט, מרים, איהר טוט גאנץ גוט, וואס איהר זענט איהר אויפריכטיג מיט מיר. איהר דארפט אונבעדינגט אזוי טון, יא איהר טוט גוט. ווייס איך ווייס וואס איך האב צו טראכטען, ווי אזוי איך האב צו האנדלען.

— דוד זייט נישט פערצווייפעלט, פערשטעהט מיך, איך קען דאך נישט אנדערש האנדלען, איך טאר דאך נישט אנדערש....

— איך ווייס, איך ווייס, איך מאך אייך נישט קיין פארוואורף, אבער איינס, נאר איינס וויל איך אייך בעטען...

— וואס, איך וועל אייער ביטע נאכקומען.

— זאגט מיר, צי ס'איז אמת, אז אייער חתן, איז א יונגערמאן, וואס הייסט מאקס.

מרים איז בלאס געווארען. דאס ערשטע מאל נאך איהר קראנקהייט הערט זי דעם דאזיגען נאמען, דעם נאמען, וועלכער איז ביי איהר אזוי פערהאסט, וועלכער דערמאהנט זי אין אזעלכע אונגעהויערע ליידען.

— ניין, נישט ער, דוד, ניין, נישט אמת, נישט ער, דו האסט א טעות, נישט ער.

(פארטזעצונג קומט)

צום יודישען פאלק אין פוילען!

(אויפרוף)

ברידער!

ווידער האבען מיר פראקלאמירט דעם „קרן היסוד" קאמפיין אין לאנד! ווידער האבען זיך צושפרייט אונזערע שליחים איבער אלע עקען פוילען, כדי צו ברענגען אונזער פאלק די בשורה פון ארץ-ישראל, וואס בויט זיך און בעניט

אין א מאמענט פון נויט און פערצווייפלונג, וואס האט בעהערשט אונזערע ברידער אין אלע גלות לענדער, רייסט זיך דורך און דערגרייכט צו אונז די שטראהלענדע ליכט פון דעם זיך בעפרייענדען ציון, און דאס האפנונגס-געזאנג פון איהרע בויער!

אין שווערע טעג פון שוידערליכען ווירטשאפטליכען קריזיס, וואס ערשיטערט די גאנצע וועלט, זעהען מיר ארץ-ישראל, וועלכע איז געווען חרוב און וויסט אין משך פון לאנגע דורות, ווי זי וואקסט און בליהט, קרעפטיגט זיך און שטארקט זיך פון טאג צו טאג!

מיט'ן פערשליסען די טויערען פון דער גאנצער וועלט פאר יודישער אימיגראציע, איז געבליבען ארץ-ישראל דאס איינציגע לאנד, וואס איהרע טויערען זענען אפען — הגם נישט ברייט — פאר דער עליה פון אונזערע חלוצים און עולים. ווי א געטרייע מוטער נעמט זי אין זיך אריין מאסען פיאנערן פון ארבייט, קאפיטאל און פריוואטע איניציאטיוו, וואס גהען קיין ארץ-ישראל, כדי זי אויפצובויען מיט זייער שווייס און בלוט.

ארץ-ישראל, אונזער שטאלץ און פעסטקייט אין אונזער לאנגען גלות-וועג, ערשיינט איצט פאר אונזערע אויגען אין א נייעם גלאנץ פון א לעבעדיג, ממשות'דיג פאטערלאנד, וואס אין איהר אויפבוי איז איצט פעראינטערעסירט יעדער יוד, וואס זארגט פאר זיין צוקונפט.

מיט אונזער אלגעמיינער נאציאנאלער אנשטרענגונג ווערט אויפגעשטעלט די רעטונגס-בריק צווישען גלות און ארץ-ישראל, איבער וועלכער עס גהען טויזענטער עולים, וואס בויען א זיכערע היים פאר זיך און פאר דער גאנצער אומה.

עס איז קלאר, אז דער „קרן-היסוד" וואס האט געלעגט דעם פונדאמענט פון אונזער נאציאנאלען ווערק אין לאנד, וואס טרעט אויס דעם וועג פאר א ברייטער עליה, וואס זארגט פאר די בעפערפנישען פון אונזער קאלאניזאציע אין לאנד, און וואס פערווירקליכט, צוזאמען מיט'ן קרן הקימת לישראל, דעם אויפבוי פון אונזער נאציאנאלער-היים — נויטיגט זיך אין דער הילף פון גאנצען פאלק און אין זיינע מאטעריעלע קרבנות. עס איז קיין שום צווייפעל נישט, אז ווען אונזער פאלק וואלט זיך געהעריג אפגערופען אויפ'ן אפעל פון

„קרן-היסוד" און איהם בעגעבען די ענטשפרעכענדע מיטלען פאר דער אויפבוי-ארבייט, וואלטען מיר דערמיט פערגרעסערט די אויפנעהם-קראפט פון לאנד און דערמיט פערברייטערט די נעץ פון אונזערע ווירטשאפטליכע און קולטורעלע פאזיציעס.

גלויבענדיג אין דעם געזונדען היסטארישען חוש פון די יודישע פאלקס-מאסען, טרעטען מיר ווידער צו צו דער פערשטארקונג פון אינזער ארבייט אין דעם דאזיגען שווער פעראנטווארטליכען מאמענט.

מיר אפעלירען צו אייך: דעקלארירט זיך פאר'ן „קרן-היסוד", דעקלארירט זיך און דעקלארירט אויך אנדערע!

די פוילישע יודען, וואס זענען אזוי ענג פערבונדען מיט ארץ-ישראל, וואס האבען זיך שוין קונה שם געווען מיט זייער איבערגעבענהייט פאר'ן אויפבוי-ווערק, דארפען אויך איצט זיך אנזאפען מיט'ן גייסט פון גבורה און ענערגיע און צופאסען זייער טעטיגקייט פאר'ן „קרן-היסוד" צו די פאדערונגען פון יעצטיגען מאמענט און צום כבוד פון פוילישען יודענטום!

מיר, דאס דירעקטאריום פון „קרן-היסוד" אין פוילען, וועלכע זענען עדות פון דער וואכזאמקייט און איבערגעבענהייט פון די פוילישע יודען פאר ארץ-ישראל, זענען פול מיט האפנונג און גלויבען, אז היינטיגס יאהר וועט דאס פוילישע יודענטום מיט דאפעלטער קראפט פערגרעסערן זיינע לייסטונגען פאר'ן קרן-היסוד", וועלכער ערפילט די היסטארישע אויפגאבע פון אונזער דור: בויט א היים פאר'ן יודישען פאלק!

דאס דירעקטאריום פון „קרן-היסוד" אין פוילען

הרב פראפ. מ. שאר, פרעזעס
דיר. א. אייגנהארן
אדוו. א. בלום
דיר. י. גרינפעלד
ראטמאן מ. הינדעס
דיר. ב. וואקס (לאדז)
ל. לעווין-עפשטיין
מאוריצי מייזעל, וויצע-פרעזעס
ראטמאן מ עלענבערג
ד"ר ז. עלענבערג (לאדז)
דיר. אסקאר קאהן (לאדז)
דיר. ל. קראנשטיין (לוצק)
דעפ. ד"ר א. ראזענבלאט (לאדז)

ווארשא, יאנואר 1933.

די דיסקוסיע וועגען מאן און פרוי

דעם פערגאנגענעם דינסטאג אוועגד איז פארגעקומען דער אינטערעסאנטער דיסקוסיאנס-אוועגד אין פילהארמאניע, געווידמעט די אייביגע אקטועלע פראגע: „דער דועל צווישען מאן און פרוי".

דער בעקאנטער רעזשיסער ה. י. מאשקאוויטש עפענט דעם אוועגד און בעגריסט די בעקאנטע שריפטשטעלער-געסט.

— דער שריפטשטעלער ה' מ. ראוויטש האט דער ערשטער געעפענט די דיסקוסיע און געזאגט צווישען אנד.

א סך וועלען זיך וואונדערן אויף מיר, אז איך, אלס שרייבער, וואס געהערט צו א אויסגעשפראכענע ריכטונג. וואס האט א קלאר פרעציזירטער שטעלונג אין דעם לאנג אזוי-אנגעוועטאגטען פראבלעם וועגען דער פרוי אין אונזער געזעלשאפט. אבער דאך וועל איך אין דער פראגע פערנעמען א געוויסען שטאנדפונקט, וואס איז אין געוויסער מאס עבי'סעל אנדערש ווי די אלגעמיינע שטעלונגען. פאראן מענער, וואס פערבינדען זיך מיט דער פרוי צוליב גייסטיגע טעמים, היות ווי דאס געשפעניסט פון טויט בעגלייט איטליכען מענש, וויל אזוי ארום דער מאן רעדוצירען די שווערע לאסט און מורא, כאטש אויף א הפלפס, אין צווייען איז לייכטער צו טראגען דעם גורל. ווען מען פערליבט זיך איז מערסטענטיילס בלויז אין דער פריהסטער יוגענד. דאמאלס זענען גלייך: די הערצער, די נשמות און אפילו די ליבע.

עס געהט אוועק א יאהר פינף, אדער צעהן, און ווי דער שטייגער, ענדערט זיך הויפזעכליך דער מאן מעהר ווי די פרוי. דאס לעבען ענדערט די פסיכיק און די שטימונג. מיר זענען אפט עדות סיי ביי נאהענטע און סיי ביי ווייטע, ווי מ'קומען פאר צוזאמענשטויסען אינ'ם צוזאמענלעבען. אין אפריקא צ.ב. ווען א פארפאלק צוקריגט זיך, ווערט דאס דערלעדיגט זעהר פרימיטיוו: ביידע שטעלען זיך אוועק אין די ווינקלען און ער זאגט: „איך בין א גרויסער נאר". דערנאך זאגט זי: „איך בין נאך א גרעסערער נאר". אזוי ווערט פערענדיגט דער מאן און פרוי קאנפליקט.

ראוויטש קומט צום אויספיהר: אז מען דארף אפשאפען ראדיקאל די ביזאיצטיגע געזעצען און מנהגים, וואס רעגולירען די פראגע פון תשובת-האבען.

עס מוז אריינטרעטען נייע פארמען פון צוזאמענלעבען. עס מוז אויך אנדערש דערצויגען ווערען דער יונגער דור.

דער בעקאנטער דיכטער אהרן צייטלין אנאליזירט אטא וויינינגער'ס-טעאריע וועגען דער פרוי, וועלכע ווערט אידענטיפיצירט מיטן יוד, ביידע זאגט וויינינגער, זענען שוואך אין מענשליכען לעבען, צייטלין זאגט אז ביי וויינינגער לאזט זיך בעמערקען דער ניטשעאנישער דראנג צו מאכט. מען דארף אנטקעגענשטעלען די שוואכקייט פון די שטארקע — די שטארקייט פון די שוואכע, וועלכע זענען סיי די פרוי און דער יוד און סיי דער ארבייטער. מלחמה דעמאראליזירט און צושטערט די היים און פאמיליע. די פרוי, און דער ארבייטער קענען פאראליזירען די שוידערליכע ווירקונגען, וואס די מלחמה לאזט איבער נאך זיך אלס ירושה. דאס נאכמאכען דעם מאן, האט ציגעפיהרט צו דער איבעריגער שרעקליכער דעמאראליזאציע די פרוי מוז איבערנעהמען די נאטירליכע ראל צו זיין א מוטער פאר די קינדער און א פרוי פאר'ן מאן.

רעד. ס. וואגמאן זאגט: אז די פראגע: פרוי מאן געהערען צו שטענדיגע טאג-טעגליכע קאנווענציאנעלע ליגענס. די פרוי איז גלייכבערעכטיגט מיטן מאן. איין מענש שטעלט ארויס דעם צווייטען אלע רעוואלוצירען זיך. פאלק מיט פאלק און לעבען, אלע מוזען קעמפען. די נייע זייטען אין לעבען פון דער פרוי איז נישט מצהר ווי געוועהנליכע בעקוועמליכקייטען. איך קום ערשט צוריק פון פאלעסטינע, און האב געזעהען און בעמערקט אין גאנצען לאנד, ווי די פרוי איז פולשטענדיג גלייכבערעכטיגט מיטן מאן.

צום סוף האט וואגמאן רעציטירט צוויי ליטעראַרישע ארבייטען וואס בעזינגען די פרוי.

דער שריפטשטעלער יואל מאסטבוים האט אין זיין שלוס-ווארט געזאגט, אז דאס ביזאיצטיגע סיסטעם מוז געענדערט ווערען. די פרוי איז פערוואנדעלט געווארען אין א ליאלקע. כאטש זי האט נישט געוואלט, איז זי לעצטענס געווארען א קנעכט ביי דער קוך. זי האט געדארפט ווערען די עקרת הבית. פונקט ווי די זון, וואס שיינט ביי טאג, און די לבנה ביינאכט, אזוי הערשט דער מאן איבער דער פרוי. דאס מוז אונטערגעשטראכען ווערען. די פארלאמענטען האבען די מענער בעהערשט, דער מאן האט די פרוי פערגעוואלטיגט אין איהרע רעכט. מען זאגט: אז די הייראט האט זיך לעצטענס ענטוויקעלט אזוי שטארק, און דאך זענען פערהאן אזוי פיל שאנד-הייזער. מען דארף בטל מאכען דעם בעקאנטען פסוק: „והוא ימשול בה" מען דארף פראטעסטירען געגען דער פרויען-פערשקלאפטקייט.

די פרוי מעג זאגען: איך וויל טאנצען ווען איך וויל". די פרוי מוז צוריקגעווינען איהרע פאזיציעס פון רעכט. די אונרעכט ליגט אין דער זייט פונם מאן, די פרוי מוז זיך פאליטיש עמאנציפירען מיטן מאן.

אין דער ליבע, אנהייבענדיג פון דער פרינצעסין ביז דער דינסט, דארף דעצידירן דאס הארץ.

יואל מאסטבוים האט צום סוף רעציטירט זיין ליד „דאס גאסען-מיידעל".

ראדיא-קראניק

300 טויזענד קילאמעטער אין א סעקונדע, ווי דאס מאכט די ראדיא-כוואלע.

אזוי ארום זענען א דאנק די שנעלע ראדיא-קאמוניקאטען, וואס זענען צושיקט געווארען דורך דער פאליציי, פערהאלטען געווארען אין משך פון לעצטען חודש 12.675 פערברעכער. עס איז ביי זיי אפגענומען געווארען 400 טויזענד דאלאר צוגערויבט געלד.

אין משך פון דעם לעצטען חודש האט די פאליציי ארויסגעשיקט 155.656 אלארם סיגנאלען איבער 50 אמעריקאנער שטעדט.

זעהר גוטע רעזולטאטען האט דאס פערפאלגען מיט דער הילף פון ראדיא, געגעבען אין טשיקאגא. דארט זענען אין משך פון לעצטען חודש געכאפט געווארען ביי דער האנד 60 געפעהרליכע באנדיטען.

אין 15 פאלען איז א דאנק דעם געהעריגען אלארם-סיגנאל פון ראדיא פערהיטען געווארען פאר בלוט-פערגיסונג און רויב-איבפאל.

גרויסע יוד. זינגערין מאדעלען גריי זינגט אין ראדיא

מיטוואך, דעם 18 יאנואר טרעט ארויס פארן מיקראפאן פון ווארשאווער ראדיא די בארימטע פראנצויזיש-יודישע זינגערין מאדעלען גריי, וועלכע האט זיך קונה שם געווען מיט איהר אריגינעלען אינטערפרעטירען און אויספיהרען פון לידער אין גאנץ איירפא.

דער קאנצערט, וועלכער הויבט זיך אן אכט אוונט, וועט בעשטעהן פון א גאנצע רייה לידער אין פראנצויזיש, יודיש און העברעאיש.

ראדיא אלס זיכערהייטס-מיטעל פאר דער אמעריקאנער פאליציי

דאס נאך גאר יונגע ראדיא-וועזען דרינגט אלץ מעהר אריין אין עפענטליכען לעבען פון אמעריקא.

די אמעריקאנער פאליציי, וועלכע קען זיך נישט קיין עצה געבען מיט דער אלץ שטייגענדער פערברעכערישקייט אין די גרויסע שטעדט, זוכט אלץ נייע וועגען און מעטאדען צו דערשטיקען דעם געוואלדיגען אויפשטייגען פון פערברעכערטום אין אמעריקא.

די לעצטע צייט האט די אמעריקאנער פאליציי געווארפען אנ'אויג אויף ראדיא, אלס אויף א מיטעל צו בעקעמפען די פערברעכעריי.

צו דעם צוועק האט זי געשאפען א ספעציעלע פאליצייאישע לופט-עסקאדרע פון אעראפלאנען, וואס זענען פערזעהען מיט ראדיא-סטאציעס אויסער דעם זענען אין 15 טויזענד פאליצייאישע אויטאמאבילען אינסטאלירט געווארען ראדיא-אפאראטען און עס האט זיך אנגעהויבען א געיעג נאך די באנדיטען.

דער איינפאל פון דער פאליציי האט געגעבען אויסערגעוועהנליכע רעזולטאטען. עס האט זיך ארויסגעוויזען, אז ווי שנעל דער פערברעכער זאל גאנצ-ענטלויפען ... וועט ער דאך נישט מאכען קיין

מען שטרייקט שוין אויך אין ראדיא

אין בודאפעשט איז די ראדיא-סטאציע א מלוכה'שע, דארט איז אויסגעבראכען א אריגינעלער שטרייק

די ראדיא-סטאציע האט זיך ויינער צייט פערשטענדיגט מיט דער בודאפעשטער אפערע וועגען געבען עטליכע טראנסמיסיעס פון דער אפערע. דערווייל אבער האבען די ארטיסטען פון דער אפערע אין לעצטען מאמענט פאר דער טראנסמיסיע ערקלעהרט, אז זיי וועלען פאר'ן ראדיא נישט זינגען אין אזוי ארום פראטעסטירט געגען דער האנדלונג פון דער רעגירונג, וואס וויל דורכפיהרען א רעדוקציע פון די לוינען ביי די ארטיסטן.

די בודאפעשטער ראדיא-סטאציע בריררה אנשטאט אנ'אפערע געגעבען מאנאן-פליטען.

ראדיא-פראגראם
מאנטאג דעם 16 יאנואר 1933

11.40 פרעסע-איבערזיכט, 11,50 מעטעאראלאגישער קאמוניקאט פאר לופט-פליהעריי, 11,58 צייט-סיגנאל, 12.05 טאג-פראגראם, 12,10 גראמאפאן. 1,20 מעטעאראלאגישער קאמוניקאט, 3,10 עקספארט-קאמוניקאט, 3.15 ווירטשאפטליכער קאמוניקאט, 3,25 קאמוניקאציע-איבערזיכט, 3,30 גראמאפאן, 4,25 לעקציע פראנצויזיש. 4,40 ווירטשאפטליכער רעפעראט, 5,00 קאנצערט, 6,00 לייכטע מוזיק, 6,50 פערשידענעס, 7,20 קאמוניקאט פון דער לאדזער האנדעלס-קאמער, 7,45 ראדיא-פרעסע, 8,00 אפערע, 10,50 פאסט-קעסטעל, פ"עסע-ספארט, 11.30 קאמוניקאטען, 11,35 טאנץ מוזיק.

אין „אראראט" שפילט מען היינט — צו פאפולערע פרייזען

מיט גרויס ערפאלג גייט איצט דער פולשטענדיג נייער „אראראט"-פראגראם א. ג. „אנ'אקס פאר א גראשען", וואס ענטהאלט אזעלכע גלענצענדע נומערן, ווי „פאציפיסטען". „דער קייזערליכער סמאקר", „שווארצע ליבע". „די ציגעלעך ביי די ווינעלעך". נישט קיין וויטעשע". „דער קונדס". „דערמאנסט מיר אין מיין ערשטער ליבע", יודיש, חסידיש, מזריש". „דער גאסט פון ארץ ישראל" א.אז.וו. א.אז.וו.

היינט ווערט געשפילט 1 מאל.

פרייזען: פון 49 גראשען ביז 2 זלאטעס.

קלאנ-קינא-טעאטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26
היינט און פאלג. טעג!
גרויסע פרעמיערע!
1) די פראטישע דראמע פון טשעכישער פראדוקציע
20-יאריגע מרעהרעז
אין די הויפטראלען:
Marja Maderowa i L. Ch. Strona
2) אויסער'ן פראגראם: דער רייצענדער מעלאדישער פילם
מיריאן
Anna Bella אין דער הויפטראלע
אין קורצען: דער דעמאן פון ליבע"
Brygida Helm מיט
אנהויב פון די סעאנסען טעגליך 4 נאכמיטאג
שבת און זונטאג 12 א ווי"ג ביטאג.

מ'שפארט און מ'שפארט
און צום געזונד קומט דערפון קנאפ צו

(2) ווי מיר דערוויסען זיך, איז אויף דער לעצטער זיצונג פון מגיסטראט בעטראכט געווארען דער פיודושער פונ'ם געזונדהייטס-אמט ביים מגיסטראט און ס'איז בעשלאסען געווארען צו סקארירען מחמת שפארזאמקייטס-טעמים פינף סאניטארע אויפזיכטס-פונקטען פון דער אלגעמיינער צאהל 8 וואס עקזיסטירען איצט.

אזוי ארום זאלען בלייבען בלויז 3 סאניטאר פונקטען וועלכע וועלען בעדינען די גאנצע שטאט. דער דאזיגער בעשלוס וואס טרעפט פיינלך אין די אינטערעסען פון דער ארימער ארבייטער-בעפעלקערונג, זאל דורכגעפיהרט ווערען דעם 1 אפריל ה"י.

יעדער איינציגער
האָט זיך אי- בערצייגט, אַז פאַר
מעבעל
דיוואַנעס, פעלצען, נייה-מאַשינען, גאַרדעראָבען אז"וו
צאָהלט די העכסטע פּרייזען
א. ווייצמאַן שענקעוויטש 23
טעלעפאָן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצטע מעבעל אין גוטען צושטאַנד צו פערקויפען.

שייטלען
מיט פּאַריזער שרינדעו
ווי אויך פערטיגע שייטלען
ווערען ערשטקלאַסיג און רעיעל אויסגעאַרבייט
צו ביליגע פּרייזען
-- און אַנדולאַציע --
ביי קערש, סקווערראווא 15

„געז. ביבליאָטעק
א. אייזענשלאַס" א.ג.
לימאַנאָווסקיעגא 15
איז טעטיג אַ גאַנצע וואָך (א חוץ דינסטאָג)
פון 7 ביז 10 אין אָווענד.
חודש-אָפּצאָהל 80 גר., אַרבייטסלאָזע — 50 גר.

Z prawami Gimnazjów Państwowych
GIMNAZJUM MĘSKIE
Tow. Szerzenia Oświaty i Wiedzy Technicznej wśród Żydów
w Łodzi, Pomorska 46-48, tel. 106-64.
איינשרייבונגען פון קאַנדידאַטען נעהמט אָן דער סעקרעטאַריאַט
פון גימנאַזיום טעגליך פון 9—14.
איינטריטס-עקזאַמענס הויבען זיך אָן דעם 16-טען יאַנואַר.
ביים גימנאַזיום עקזיסטירען די קל. A, B, C
שכר-לימוד אין די איינטריטס-קלאַסען בעטרעפט 25 זל. מאָנאַטליך.
DYREKCJA.
681

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאָקטוירים-ספּעציאַליסטען
זאַוואַדזקאַ 1.
גאָר פאַר וועגערישע הויט-קראַנקה.
און מענער-שוואַכע אַנאַליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער.
קאָנסיליומס מיט ספּעציאַליסטען פון אוראָ-לאָגישע און נערווען-קראַנקהייטען.
קוואַרץ-לאַמפּ. עלעקטרישער היול-קאַבינעט ראַסמעטיק.
-- טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָווענד. --
פון 11 ביז 12 ביי טאָג און פון 2 ביז 3 נאָכמ.
נעמט-אָן אַ פרוי-דאָקטאָר נור קינדער און פרויען
זונטאָג פון 9 פריה ביז 2 נאָכמיטאָג.
- באַזונדער וואַרטע-צימער פאַר פרויען
וויזיט 3 זל.

Dr. med.
H. Różaner
הויט- און וועגערישע קראַנקהייטען
NARUTOWICZA 9, tel. 128-98
עמפּפאַנגט פון 8—10 און פון 5—8 אָוו.

קליינע אַנאָנסען
1 זלאָטי
אַנאָנס ביז 15 ווערטער

לאָקאַלען

4-צימער וואוינונג, 2-טער שטאָק, פּראָנט, שקאָלנא-גאַס, מאָדערן אומגעבויט, קאָרידאָר, וואַרטע-צימער, שאַטניאַ, מעדכען-צימער, שפּיזשאַרקע, שענק, פון ווירט צו פערדינגען. טעל. 153-89.

צו פערמיטען אַ גרויס פּראָנט-צימער מיט אַ באַזונדערן איינגאַנג מיט בעקוועמליכקייטען 50 זל. מאָנאַטליך, גאַז, עלעקטריס עקסטראַ. צו ערפאַהרען ליפּאָווא 53 טענענבוים.

א שעהן מעבלירט צימער ביי אַן אינטעלי-גענטער פאַמיליע מיט אַ באַזונדערן איינגאַנג אויף מאָנאַטליך צו פערמיטען. שרודמיעסקא 72, וו. 17, פּראָנט.

אַ גרויס צימער מיט צוויי פענסטער, פּראָנט, 2-טער שטאָק, אוועקצוגעבען. גדאַנסקאַ נומ' 10, מישפּאַטים.

2 צימער אין קיך, ווסכאָדניאַ 64, וו. 15, זאָפאָרט צו פערדינגען.

צו אַ גוט פּראָספּערירענד געוועלב. וואָס איז אָפען אויך זונטאָג ביז 11 ביינאַכט, וויל איך צו-נעהמען אַ שותף. בזשעזשינער 56. ציקערט.

פריוואַט פאַמיליעס
אַ ווירטין ווערט געזוכט פאַר די קיך פון „תומכי אורחים". זיך צו מעלדען היינט, מאָנטאָג פון 5—7 אָווענד אין קאַנצעלאַריע פּאָמאָרסקאַ 18.

קויף און פערקויף
ביליג אַפּרייזע ביליג צו פערקויפען א קאַ-ראַקולענעם מאַנטעל אין גוטען צושטאַנד. צו ער-פאַהרען גדאַנסקאַ 20, ביים ווערטער.
205

אַ נייעס אין דער חסידישער ליטעראַטור!
משנה חב"ד
פון ה. י. בונין, ערשטער באַנד, ערשטעס בוך.
משנת הבינוני
פערקויף ביים מחבר: לאָדז, אַל. קאָשטשושקי 29.
פּרייז 2 זל. מיט פּאָרטאָ 2.25 זל.
מיינונג פון בעריהמטען גאון און שרייבער
כ'האָב געהאַט גרויס תענוג פון לייענען דעם ספר „משנת חב"ר". אַ דאַנק דעם קלאָרען סטיל וועט די געטליכע שיטה פונם חרב מלאדי האָפענטליך אַריינדרינגען אויך אין די ריהען פון אונזער יוגענד.
הרב אברהם יצחק הכהן קוק, ירושלים.
דער מחבר האָט אין הסכם מיט זיין ציל געגעבען פאַר דער חבדישער חסידות דאָס, וואָס דער רמב"ם האָט געגעבען מיט זיין „משנה תורה" פאַר דער ליטעראַטור פון תנ"ך אָן ביז דער עפּאָכע פון די גאונים. אַ דאַנק דעם שטיגעם און צוגליך פּאָפּולערען סטיל און די פּירושים איז דער ספר פערשטענדיג צוגענגליך פאַר איטליכען יודע ספר. מיר וואַרטען אויף די ווייטערדיגע ספרים.
אלכסנדר זוסקינד ראַבינאָוויטש.
איך האָב ערנסט אַריינגעקלערט אין דעם ספר „משנה חב"ר". אין איהם איז גע-קומען צו האַרמאָנישער אהרות-לאָגיק פון דעם סאָדערנעם שרייבער און התלהבות פון אַ חסיד.
פּראָפעסאָר יוסף קלויזנער.

Ciężar Kryzysu

odczuwają tylko firmy
nie rozumiejące potrzeby
:: ogłaszania się ::
Celową reklamę
przeprowadza jedynie
AKWIZYCJA OGŁOSZEŃ
FUCHS'a
Piotrkowska 50
Tel. 121-36

URODONAL
CHATELAINA

Zwalcza
reumatyzm
podagrę
piasek
sklerozę
czyści nerki
oczysz. wątrobę
i stawy,
łagodzi arterje
i zwalcza
otyłość
Do nabycia we wszystkich aptekach i skł. apt.
Przedstawicielstwo ul. Fredry 4 Warszawa

זיכערע הילף און אַ רפואה
אהז אַ אפּעראַציע, אָן בלוט, אהז אַ מעסער און אהן בלוט-פערגיסונג פאַר קראַנקע אויף קילעס פאַר מענער, ווייבער און קינדער. פערשידענע קאַליקעס און גוף פאַר הויקערס און פיס

פּסרלאָזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל-בראָך ווערט גרויס ווי אַ מענשען-קאָפּ, אָדער אַזוי ווי אַ האַלבער-קאָפּ און עס פאַלט אַריין אין דעם פוס און דער קראַנקער איז אין אַ גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראַנדיג און שטאַרבט. ספּעציעל גענוג הייל באַנדאַזשען אויסגעצייכנעט נאָך דורך הויכע פּראָפעסאָרען מיט מיינע בע-האַנדלונג און פון דאַמען פּראָפעסאָר.
דאָקטאָר פּראָכירורגישער בעווייזונגען זיכער דאָס שוואַרצען און געפאַהר-ליכסטען ברוך. אויך פאַר הויקערס, ליימונגען מיט הייל-גאַרטעלען און אַפּאַראַטען פאַר פערקרימטע פיס און פּלאַטפוס. ספּעציעלע איינלאַגען אין די שיך קינסטליכע גליעדער פיס און הענד, נאַטירלעך זאַכען, פאַר די גרעסטע קראַנקע ווערען. עמפּפאַנגט פון 9 ביז 1 בייטאָג און פון 3 ביז 7 אין אָווענד
אָרטאָפּעדישע אַנשטאַלט
Specialist J. RAPAPORT, Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.
באַמערקונג: דאָס פערזענליכע ערשיינען פון די קראַנקע איז אונבע-דינגט נויטיג. דיפּלאָמען האָבען אויסגעשטעלט פּאָלגענדע אוניווערזיטעטס-פּראָפעסאָרען: פּראָפ. ד"ר באַראַנאָש, פּראָפ. ד"ר י. מאָריש-לער, פּראָפ. ד"ר בר. קיפּראַנאָהסקי און אויך אַנדערע.
מיר נעהמען אויך אָן פערזיכערטע פון דער קראַנקען-קאַסע.
דאַנקזאַגונג.
האַרציגע דאַנק איך אויס מיין דאַנקבאַרקייט דעם גרויסען ספּעציאַליסט ה' ד"ר. י. ראַפּאַפּאָרט, וואוינהאַפט אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 10, פאַר ראַטעווען מיך פון אַ שווערער ברוך-קראַנקהייט. ה' ד"ר. י. ראַפּאַפּאָרט האָט נישט געשוינט קיין מיה, כדי מיך צו בעפרייען פון אַ זיכערער געפאַהר און מיך געבראַכט צו אַ געזונדען צושטאַנד. היינט ביים פּראָבען זאָג איך שטאָל אייך פעסט, אַז כ'בין פולשטענדיג געזונד.
(—) אַרוויל דרעשלער
לאָדז, חכמאָרניט 4, 2-טער שטאָק.

רעכער
צו וועש, לעצלער צו הויזען און עקספּאָרט ווערען אויסגענומען ביי
גאַרדמאַן שרודמייסקאַ 8
ספּעציאַליסט אויף הענטשקעס

רעטשניצע
זגערזשער 17
נעהמט אָן קראַנקע אין אַלע ספּעציאַליטעטען
פון 9 פריה ביז 7 אַ זייגער אָווענד.
וויזיט 3 זל.

Dr. med. NIEWIAŻSKI
ספּעציאַליסט פאַר סיפיליס, טריפער און הויט-קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע
אַנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40
נעמט אָן פון 8—11 און פון 5—9 אָוו.
זונטאָג און יום-טוב פון 9—1 פאָרמ.
באַזונדערער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

Dr. med. L. Berman
צעגעלניאַנאַ 15 טעל. 149-07.
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט- און געשלעכטס-קראַנקהייטען, מענער-שוואַכע בע-האַנדלונג סעקסועלע און בעראַטונג
נעהמט אָן פון 8—11 פריה און פון 4—8 אָוונד,
זונטאָג פון 9—1 בייטאָג.
פאַר אומבעמיטעלטע—לעמשניצע-פּרייזען.

Dr. med. Haltrecht
ספּעציאַל-אַרצט פאַר הויט- און געשלעכטס-קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 10, טעל. 245-21
נעמט אָן פון 8 ביז 11 פריה, פון 1 ביז 2 מיטאָג און פון 5—9 אָוונד. זונטאָג פון 10—1 בייטאָג.
פאַר אַרבייטסלאָזע לעמשניצע-פּרייזען!

פאַר'ן אינהאַלט און טעקסט פון די אַנאָנסען איז דער פערלאַג נישט פעראַנט-וואָרטליך. די אַדמיניסטראַציע איז אָפען בייטאָג און ביינאַכט.

פּובליצירן, וועלכע ענדערן נישט פּרינציפּיעל דעם אינהאַלט פון דער אַנאָנס בערעכטיגען נישט צום איבערדרוקען די אַנאָנס אָדער צוריקצואָהלען פאַר דעם אַנאָנס

אַבאָנאַמענטס-פּרייז:
אין לאָדז — 4 זלאָטעס אַ חודש מיט צושטעלען אַ היים. אויף דער פּראָווינץ — 5 זל. אַ חודש; אין אויסלאַנד 7 זל. אַמעריקע—1 דאָל.

נעקראָלאָגען—20 גר. אַ מ/מ (אין דער זייט 8 שפּאַלטען) קליינע אַנאָנסען ביז 15 ווער-טער 1 זל. יעדעס ווייטערדיגע וואָרט — 10 גר.

אַנאָנסען-פּרייז פאַר אַ מילימעטער-שורה
מאָרגן טעקסט—18 גר. פרייטאָג און ערב-יו"ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפּאַלטען
אין טעקסט—40 „ „ „ „ —60 „ „ „ „ 4
זאָנ'ן טעקסט—12 „ „ „ „ —18 „ „ „ „ 8
צוזעץ דער שטאָדט 50 פּראָצ. טייערער, אויסלאַנד 100 פּראָצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. אַ וואָרט

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.